

Malta 2002.

18-7-2002. Waalre - Schiphol - Malta.

De laatste dagen met internet en telefoon bezig geweest om alsnog een aantrekkelijke vakantiebestemming te vinden. De trektocht door Sumatra - Java - Bali, zou onze huwelijksreis zijn, viel een week voor ons vertrek in duigen, doordat Tineke's moeder zeer slecht kwam te liggen.

Na enkele dagen in het Deventer Ziekenhuis kwam ze daar weer in redelijke doen uit. Dat laatste gegeven was voor ons een groene vlag om alsnog ergens op vakantie te gaan. Dat resulteerde uiteindelijk in een last minute bij Connexxion: Naar Malta dus.

In de middag hoeven we pas naar Schiphol. We hebben bij de Timco een kofferset gekocht voor Euro 45. De grootste heeft Tineke in beslag genomen. Nart de andere.

Daar we toch niet gaan trekken vonden we koffers simpeler dan rugzakken. Vooral vanwege de wieljes eronder.

Bij Air Malta moeten we zo'n 10 minuten wachten voordat er iemand naar de servicebalie komt om de "last minute" reizigers hun tickets te geven.

Het inchecken gaat dan redelijk snel. De vraag naar een plaats met meer beenruimte levert wel even problemen op, die een collegaatje moet op komen lossen. (Niet dat dat iets uitmaakte, want we komen net één rij ervoor te zitten.)

Het vliegtuig dat ons naar Malta brengt.

De vlucht gaat eerst door bewolkt gebied en dan de nacht in, zodat we pas boven Malta weer iets zien. De streek bij het vliegveld blijkt één groot stedelijk gebied te zijn. Tijdens het landen is de landingsbaan net alsof hij compleet ondergesneeuwd is. Compleet met de sporen van vliegtuigen en bussen. Gelukkig blijkt dat, even later bij het uitstappen, niet waar te zijn. In tegendeel ondanks het late tijdstip op de dag, is het nog zo'n 27 C.

Via reisleider Jan en enig wachten op enkele passagiers worden we naar een minibusje gebracht, die ons (buiten ons nog enkele stelletjes) naar de hotels brengt.

143, The Strand, Gzira (Sliema) GZR 03, Malta.
 Telephone: (+356) 332764, 320216 Fax: (+356) 346212
 E-mail: info@petitparadis.net
 Web: http://www.petitparadis.net

Sliema, St. Julian's.

We rijden vrijwel steeds door stedelijk gebied en in een grote boog naar de jachthaven in Sliema, een van de wijken van hoofdstad.

Om half twee komen we de kamer binnen, die ronduit heet is, toch liggen we al ras te slapen. Maar niet alvorens even een blik op het schitterende panorama buiten geworpen te hebben. We hebben een kamer met balkon aan de zeezijde! Perfect dus.

Zicht vanuit de hotelkamer op Manoel Island.

19-7-2002. Sliema, St. Julians.

Het ontbijt.

Het ontbijt in Petit Paradis, moet de gast zelf verzamelen. Er zijn dikke sneden grijs brood, kleine zachte broodjes, thee, koffie, (dunne) jus van sinasappels, mango en ananas in een automaat met koeling, boter (geen margarine), jam, zachte witte kaas en schijven broodworst. Verder melk met müsli of cornflakes. Tineke vult haar dieet steevast met een banaan aan, die ze zelf meeneemt en vraagt een kopje kokend water om wat van haar eigen kruidenthee te kunnen zetten. Tegen half tien, de sluiting van het ontbijt, is het druk in het restaurant.

De eerste wandeling brengt ons langs de boulevard in de richting van de havenmond. Het gaat langs de jachthaven, de kleine vissersbootjes en speedboten, de rondvaartboten met diverse kraampjes, waar venters die tochten proberen te slijten, en het Vallettaveer, dat je binnen enkele minuten naar de oude stad (Valletta) brengt. Opvallend zijn de boten van de Morgan cruises, de levensgrootte reclamelogo's op de diverse schepen (Yellow Pages, Nescafé, Löwenbräu Lager, Tax Free Shopping). Opmerkelijk is dat die boodschappen zelfs staan op een paar scheepswrakken, die hier voor het wegroesten liggen.

Aan de overkant van het water ligt het Manoeliland, dat beheerst wordt door een jachthaven, een scheepswerf en enkele grote verwaarloosde gebouwen.

Manoel Island met zijn jachthaven en werf.

De linker zijde van de boulevard bestaat uit hotels, winkeltjes, cafés en eetgelegenheden. Enkele particuliere huizen staan daar tussen.

Rechts de punt van Manoel Island met Our Lady of Mount Carmel (Valletta) erachter.

Sliema, St. Julian's.

The Strand in Sliema.

De boulevard eindigt tijdelijk bij het afgesloten terrein rond het Tigne Fort. Links van de weg ligt het oude gebouwtje (1881) van de watervoorziening. Vroeger werd hier water op grote schaal gedestilleerd. Malta heeft namelijk slechts 1 (zoet-)waterloop. Tegenwoordig wordt leidingwater uit zeewater gehaald via osmose en membraanfilters. (Zie de opmerking bij de rondvaart op woensdag de 24e.) Het overgrote deel van het drinkwater in de petflessen komt uit Italië!

Een destilleerderij van zout water!

Malta 2002.

Tigne fort.

Later tijdens de rondvaart om het hoofdeiland horen we dat hier 2 nieuwe hotelcomplexen gepland zijn. Deze hele omgeving is daarvoor door de Maltezer overheid opgekocht en momenteel worden de laatste resten van gebouwen geslecht en het bouwpuin per schip afgevoerd.

Boven en onder: Triq It-Torri (Tower Road) Sliema.

We lopen links om het Tigne Fort heen naar de boulevard Qui-si-sana Street. Net om dat bouwterrein heen zien we rechts een eerste duikschool. Een grote vrachtwagen van de een of andere Duitse duikvereniging staat voor de deur. Activiteit is er echter niet te ontwaren.

Wat volgt is een miserabel ogend stukje kust met wat privé-strandjes, die met kippengaas zijn afgezet. Wie hier geen lid is moet entree betalen om de zee te kunnen bereiken. Aantrekkelijk ziet dat er ook niet uit. Dan volgt de blauwe ruïne van uitspanning Moonlight. Blijkbaar is hier een grote miscalculatie geweest. Ofwel ten aanzien van beton dat tegen de zee aan is gebouwd, (het betonijzer roest in rap tempo weg.) of vanwege klandizie die chronisch klein in aantal bleef.

De landzijde van Qui-si-sana Street bevat een aantal heel aardige grote huizen en enkele vervallen horecagelegenheden. Die fleuren misschien weer op, wanneer straks de bouwactiviteiten bij het fort klaar zijn.

Sliema, St. Julian's.

Het volgende stuk ziet er gezonder uit met een druk bezette boulevard waar ook drank en eettentjes op staan. Een groot zwembad annex duikschool kondigt zich aan.

Het heeft al een tijdje zitten te broeien en dus trekken we de stoute zwemschoenen aan en gaan informeren naar duikmogelijkheden. We blijken eerst een keuring door een arts te moeten hebben, dan na een eerste instructie van 2 1/2 uur in het zwembad en in de zee ernaast kunnen we nog bekijken of we de volledige cursus willen doen of eventueel losse duiken onder begeleiding doen. We spreken vanmiddag om 14.30 met die dokter hier af. We lopen naar het hotel terug via de korte oversteek naar de Sliema Creek langs de St. Paul's cathedral af. Dat is wel weer even klimmen.

's Middags lopen we terug naar die duikschool bij de Fortizza-Towerstreet via Bouverie, Triq G. Bencini, het postkantoor en Triq Rudolfo en Il-Kibira. Nart zegt maar niet dat de naambordjes van de straten absoluut niet rijmen met de plattegrond in de gids. Zoiets doe je dan maar op het gevoel, dat versterkt wordt door glimpen van torens en de zee.

Die dokter komt niet opdagen, zodat na vele verontschuldigen van de duikinstructeur, we onze aanbataling terug krijgen en onverrichter zake weer omdraaien. Een tweede poging in deze vakantie ondernemen we niet meer.

St. Paul's cathedral, Sliema.

Na de mislukte afspraak zetten we de wandeling langs de boulevard voort. In de verte staat de idioot hoge toren in Paceville. Hij overheerst in zijn lomtheid het hele beeld van de Towerstreet hier tot Paceville. Hij is pas recentelijk gebouwd zodat de gidsen er nog niet over hebben. Hij zet ons ook op het verkeerde been, wanneer wij hem voor St. Julian's Tower aanzien en daardoor de echte (een klein onooglijk gebouwtje) missen.

Onder: Balluta Bay.

Malta 2002.

7

Voorbij de "echte" toren ligt tegen de zee (St. Julian's Bay) een luxe tuinencomplex, dat rijkelijk van water wordt voorzien. Her en der zijn plateaus met terrassen ingebouwd.

Via een klooster links met om de hoek een grote kerk verlaten we Balluta Bay en de boulevards na wat fruit gekocht te hebben aan een vrachtwagen. (Grote blauwe pruimen, bananen, een bak met 4 cm grote peertjes en druiven.)

De bedoeling is direct door te steken naar de Sliema Creek en het hotel, maar we dolen door allerlei saaie straatjes, die onze bedoelingen dwarsbomen. Dat komt uiteraard door het simpele plattegrondje in de ANWB-extra gids, die stevast Engelse straatnamen gebruikt, terwijl die vrijwel niet meer gebruikt worden. Tineke wijdt het meer aan Nart's slechte oriëntatie gevoel. We beginnen het klimmen en de hitte in de benen te voelen en dat werkt.

Achteraf blijkt dat we de It- Telgha Ta'San Gijan niet ver genoeg hebben uitgelopen. Het postkantoor brengt ons echter weer op de goede weg terug.

Terug in het hotel zijn we aardig aan. We rusten uit en 's avonds blijven we in het restaurant beneden eten. Geen zin meer om er nog op uit te trekken.

Sfeer is er absoluut niet hier, maar het eten is heel lekker. En dat wordt na afloop dan ook tegen de kok verteld. Dat is hij echter niet gewend. "I'm sorry. I'm sorry", herhaald hij diverse keren!

Le Boulevard

RESTAURANT

REG 19-07-02 19:30
C01

	11		
	S/RESERVE WHITE	F	2.20
# 05	SRVC TL		2.20
	MUSHROOMS/GARLIC	F	1.15
	PRAWN COCKTAIL	F	1.15
	K/PRAWNS+MUSSELS	F	5.00
	PIXXISPAD	F	3.50
# 10	SRVC TL		13.00
	SML STILL WATER	F	0.30
# 12	SRVC TL		13.30
	2SOFS+FRSH CRN	F	0.60
# 14	SRVC TL		13.90
	CASH		13.90

OPENING HOURS:
10.00HRS - 15.00HRS 18.00HRS - 23.00HRS

143, The Strand, Gzira (Sliema) GZR 03, Malta.
Tel: (+356) 332764, 320216 Fax: (+356) 346212
email: petparhtl@usa.net

Onder: Sliema Creek vanuit het hotel.

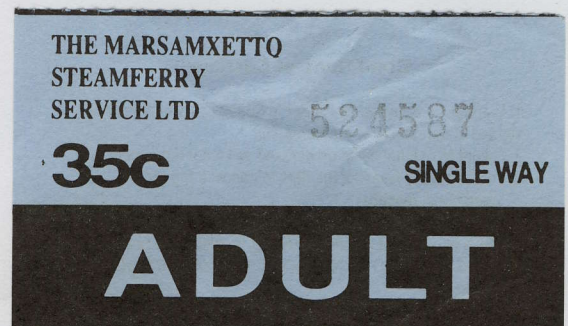

De boten in de Sliema Creek hebben grote reclamelogo's op hun zij.

Sant Antnin, Sliema.

We zoeken de ferry naar Valletta op aan het Ix Xatta Ta'Tigne. Na even wachten vertrekken we en gaan om Manoel Island heen naar een kade onder aan de San Gorg koepelkerk in Valletta. Onderweg hebben we een schitterend zicht op de hoge "curtains" en bastions om deze oude kruisvaarderstad, de kerken en andere hoge gebouwen.

Kaartje van de veerboot.

Our Lady of Mount Carmel.

We houden ruwweg de wandeling door de stad aan, zoals die aangegeven is op de achterflap van de Deltas gids. Na een tunnel worden we begroet door lui in paardenkoetsjes, maar als echte wandelaars gaan wij uiteraard te voet. (Voor de route zie het nevenstaande kaartje.) Ook nu weer lopen we direct tegen het probleem van Engelse straatnamen aan. Ze worden niet meer of zelden aangegeven.

De veerboot Sliema-Valletta.

Vissershutjes aan de voet van de Salvatore Bastion.

Via een smalle trap komen we via de Triq Melita op het kale St. Andrews bastion. Beneden ligt de ferry nog en zien we een zwembad liggen, dat we eerder hadden gemist door zijn hoge ligging.

Zicht op Manoel Island vanaf het St. Andrews Bastion.

Triq Nofs In-nhar (Southstreet) levert de eerste winkeltjes en horecazaken op, niets bijzonders echter. We krijgen er een eerste inzicht in het interne deel van de stad.

Volgende bladzijde:

Boven links: Triq Noffs In-nhar, South Street. Boven rechts: Triq Iz-zekka, Old Mint Street. Onder: Het Tritonfontijn.

Vorige bladzijde:

Boven: De Grand Harbour gezien vanaf de Upper Barraca Gardens in Valletta.

Beneden links: Triq Sant Orsla, St. Ursula Street.

Beneden rechts: Het Siege Bell Memorial.

St. Barbara Bastion.

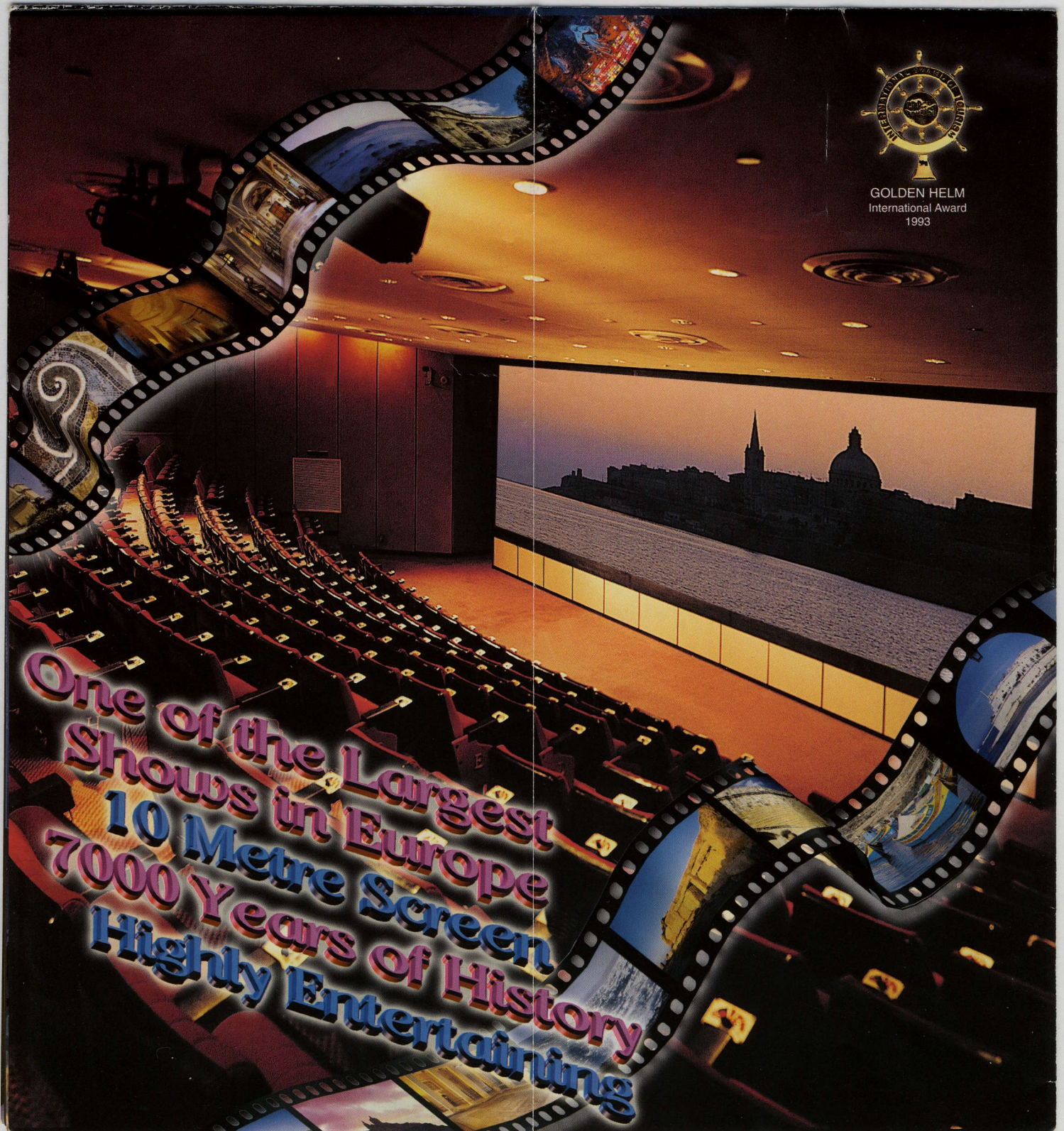
We gaan bij de Upper Barraca Gardens kijken, die een perfect zicht geven op de 3 steden aan de andere kant van de Grand Harbour. We lessen de dorst in het parkje daar, onder de wilde blikken van enkele bustes van geleerden.

Via de Triq Sant Orsla een lange trappenstraat lopen we naar het gebouw, waar de Malta Experience gegeven wordt. Dat blijkt een soort diashow op een gigantisch doek te zijn ergens onder de grond in een oud gebouw aan der oostzijde van het schiereiland. In een zaal waar honderden mensen ingaan, wordt in een $\frac{3}{4}$ uur een historisch overzicht gegeven van Malta. Van de tijd zo'n 4000 voor Chr. tot heden. Iedereen zijn eigen koptelefoon met een keuze uit een 8-tal talen. Een goed begin voor de vakantie met een schat aan informatie om keuzes te maken waar de komende tijd heen te gaan.

Halverwege lopen we de City-gate uit bekijken het busstation van Valletta (de bussen binnen de stad en naar het zuidelijk deel van het eiland) en de grote moderne Tritonfontein. Een bezoek (net binnen de poort rechts om de hoek) levert bij de Tourist Information een kaart van Malta en Gozo op met plattegronden van o.a. Valletta en Sliema. Die plattegronden ondervangen het straatnamenprobleem, ze geven wel de Maltese namen.

Verwend als we zijn aan allerlei moderne (computer)animaties, blijft er echter toch een lichte teleurstelling hangen over de techniek, die niet helemaal van deze tijd is.

One of the Largest Shows in Europe
10 Metre Screen
7000 Years of History
Highly Entertaining

Via het gesloten Fort Elmo en de buitenste versterkingen aan de noordzijde, gaan we de stad weer in. Triq Ir-Republika met zijn terraspleinen (met het broodnodige drinken en rust), vele mooie huizen en overheidsgebouwen en wanneer we die helemaal door zijn terug over Triq Il-Merkanti (met de laatste stuiptrekkingen van de dagelijkse markt. Op straat worden de diverse kramen weer ingepakt en afgevoerd, het marktgebouw zelf laat slechts wat vis en vlees zien.

Volgende bladzijde:

Boven: Triq San Bastian. Beneden: Misrah Ir-Repubblika.

Vorige bladzijde:

Boven links:

Gallerij op de kop van de Misra Ir-Repubblika.

Boven rechts en onder:

St. Johns Co-Cathedral.

Op deze weg terug naar de haven lopen we nog langs enkele kerken. De Co-Cathedral valt op door de grote frescos op de plafonds. Vele andere kunstschaten die hier oorspronkelijk waren, werden door Napoleon geroofd. Opmerkelijk is dat die grote koepelkerk vanaf zee of vanaf Sliema beter te zien is dan vanuit de smalle straten eronder.

Aan het eind van de middag zijn we weer aan een douche en rust toe. Deze late siësta resulteert al gauw in enkele uren pitten.

Spinola Bay in St. Julians.

Vroeg op de avond gaan we met de bus naar Spinola Bay tussen St. Julians en Paceville. We hebben de zwemspullen meegenomen. Doordat we te laat bellen moeten we vanuit Paceville een flink eind terug lopen. Zo komen we via de toren bij het Hilton hotel terecht bij een Maleisisch restaurant Sumatra. We lopen echter eerst door naar de zuidzijde van Spinola Bay. Op een betonnen plateau aan het water liggen wat mensen aan het water en spartelen enkele kinderen in het water. We vinden zelf een plekje naast hen. Ondanks dat de zon al te laag staat gaat Nart nog wat snorkelen. Er ligt aardig wat troep op de bodem. Buiten de gewone zeebrasems is er echter niet veel aan vissen te vinden. Na wat aarzelen en de alternatieven in de buurt bekijken, lijkt het ons toch "logisch" bij Sumatra te gaan eten. Het eten bevalt ons best, alleen zitten we er door de airconditioning te vernikkelen. Het dakterras bij hen voor is niet van hen, zodat er geen mogelijkheid is buiten te zitten. Naast ons zit een jong Engels gezin, met twee voorbeeldig brave kindjes. Pa en ma maken het hen extra moeilijk door een zeer uitgebreide maaltijd te nemen met veel gangen. Nart had eigenlijk gehoopt wat Indonesisch te kunnen gebruiken, maar de enige mensen die dat zouden kunnen verstaan, staan in de keuken of zitten buiten in het smalle trapstraatje op de stoep.

Sumatra Restaurant

**139, Spinola Road,
St. Julians,
Malta.**

Telephone: 310 991

Date:

20/02/02

Table No.:

18A/2

Nº 021164

Na afloop kuieren we tot Balluta Bay terug alvorens de bus te nemen. Genoeg voor vandaag.

Wandeling langs de ZO kust.

Restaurant Sumatra, St. Julians.

Zondag 21-7-2002.

Markt Marsaxlokk, Peter's Pool, St. Thomas Bay.

Op de stoep van het hotel nemen we de bus naar het station in Valletta. Stappen daar over op de bus naar Marsaxlokk. We willen daar de markt bezoeken. Die zou volgens sommige bronnen interessanter zijn dan die van Valletta 's zondags. We zien onderweg alleen het eerste deel iets, omdat na korte tijd rijden, twee oude dames instappen en wij voor hen plaats maken. Eenmaal overeind in een lage bus, zie je nu eenmaal alleen maar keien en stoepranden voorbij flitsen.

Wanneer we na een hobbelige rit in Marsaxlokk uitstappen, worden met dank overladen door de gelukkigen. We kregen intussen ook al de indruk dat het hier zelfs nog meer ieder voor zich zelf is, dan in Nederland. Hier probeert iedereen zo rap mogelijk te gaan zitten en opstaan voor wie dan ook is "not done". Onderweg viel Nart's oog overigens op de voeten van een andere oude dame. Haar grote tenen zijn echt groot en ze staan bijna onder een hoek van 90° naar binnen onder de andere tenen door. Wanneer ze uitstapt wordt ze nog een tijdje nagekeken: Ze loopt nog wonderbaarlijk gemakkelijk weg.

De markt van Marsaxlokk staat in een dubbele rij langs de haven af en is een alledaagse markt met naast groenten, vis, vlees, kaas, fruit, huiskraam, textiel, kleding, schoenen, mobieltjestoestanden en ander speelgoed. We vinden er ons souvenir in de vorm van een Maltabusje voor op het WC-plankje thuis.

Een viskraam op de markt van Marsaxlokk.

Marsaxlokk vanaf de weg naar Peter's Pool..

Vorige bladzijde:

Boven: Marsaxlokk.

Beneden links: Luzzo's.

Beneden rechts: De kerk van Marsaxlokk.

Op een terras langs de straat nemen we wat te drinken en genieten van het zicht op volk, haven en markt. Dan lopen we terug en gaan op zoek naar de weg naar Peter's Pool, waar we willen gaan zwemmen.

We moeten in een grote boog rechtsom (dus eerst beginnen noordwaarts te weg te volgen, dan twee maal rechtsaf) naar de energiecentrale lopen. Die is goed te herkennen aan de hoge rood-wit gestreepte schoorsteen. De 2° keer dat we de weg vragen krijgen we te horen dat we de eerste weg naar links moeten laten wat hij is. De 3° keer: "Je moet het pad net achter dat huis daar links hebben."

Op een muurtje daar staat Peter's Pool duidelijk aangegeven. Overal langs de velden hier staan vreemde tableautjes op ijzeren pinnen. Om aan te geven hoe hoog die muurtjes uiteindelijk zouden moeten worden? Nee want soms staan ze ook vrij in het veld. (Later horen we dat op die plateaus lokvogeltjes neergezet worden, om andere te kunnen vangen. "Om ze in een kooitje te laten fluiten.", wordt er dan geruststellend bijgelegd. Die geruststelling strookt echter niet helemaal met de vele hagelpatroonhulzen, die overal liggen en het compleet afwezig zijn van vogels!

Peter's Pool

Peter's Pool.

Peter's Pool blijkt een heerlijk plekje te zijn. Zwaar geërodeerde zandsteenrotsen omgeven en klein diepbloauwe baai, waar aardig wat (lokale) mensen vertoeven. Zwemmen en snorkelen is lekker. Nart ziet zelfs een voor hem nieuwe soorten visjes. Slechts enkele mm groot en kobaltblauw van kleur en donkerbruine van zo'n 7 cm. Later zullen we in het boek van "Wildlife of the Maltese Islands" zien dat deze visjes twee stadia zijn van een en dezelfde soort: Zwaluwstaartvis of monnikvis (*Chromis chromis*).

Geringde zeebrasem (Diplodus vulgaris).

Zwaluwstaart- of monnikvis (Chromis chromis).

Verder de algemeen voorkomende vissen van de Middellandse Zee: o.a. Pauwgirelle (*Thalasso pavo*), Goudstreep zeebrasem (*Sarpa salpa*) in allerlei maten, Geringde zeebrasem (*Diplodus vulgaris*).

We besluiten intussen om de rest van de middag te gebruiken om in fases naar Thomas Bay te lopen en daar de bus naar Valletta te nemen. We klauteren de noordelijke helling op en volgen het pad langs de kust af. De volgende baai Il-Hofraz-Zghira ligt te steil en te diep om naar het water te kunnen. Hij is door een groot gat met de volgende grote baai verbonden. Daar wemelt het van de kleine motorbootjes. Ook deze baai is nauwelijks anders te bereiken. Diverse lui hebben de radio loeihard staan. We kijken er van op , dat die mensen zo op een klutje gaan zitten, terwijl de vorige baai vrijwel leeg is.

Boven:
*Op de voorgrond de baai
Il-Hofra z-Zgira met het
schiereiland Ras il-Fenek.*

Links:
De baai achter Ras il-Fenek.

Onder:
Xrobb il-Ghagin.

We moeten even zoeken hoe verder naar het schiereiland van Xrobb il Ghagin te gaan. We komen aan de noordzijde van de baai langs en kerkje en een lange hoge muur. Rechts zien we weer beneden ons paadjes naar enkele rotsstrandjes gaan. Bij een klein stenen hutje houdt het weggetje op. Verdere doorgang is versperd. Overbodig vragen we de weg naar Thomas Bay aan enkele mensen die in de schaduw van dat gebouwtje zitten. We moeten terug om dat kerkje lopen en dat pad blijven volgen. Het is nog ver vinden ze, zodat wij eerst nog een afkoelpauze in zee inlassen.

Zijn al die plateaus om vogeltjes te vangen?

Koekoekslipvis (Labrus bimaculatus). Links mannetje rechts vrouwtje.

Iets terug vinden we een paadje naar beneden. Daar is het aardig druk aan Maltese badgasten. In een grote holte in de zachte zandsteen vinden we schaduw en een mottige rotsen met vele miniaquaria. Nart vindt er enkele krabbetjes in. Uiteraard zwemmen we er weer een tijd. Hier zien we de mooie mannelijke Koekoekslipvis (*Labrus bimaculatus*), blauwe strepen en geel-oranje aan de buik, waarvan de vrouwtjes saai bleekrood zijn en wat dieper de Vijfvlek lipvis (*Symphodus roissali*.) met zijn gele staart en bruine strepen.

Wanneer we afgekoeld zijn klimmen we terug naar de weg, en lopen terug naar dat kerkje. Het pad rechts erachter door leidt ons langs rechts een lange hoge muur. Door ingebouwde gaten, zien we niets anders dan verdord onkruid en verderop weer een muur. Het pad dat waarschijnlijk naar de neolitische tempels gaat, is voorzien van een "verboden toegangsbord". Ook nu zien we (links) massa's van die plateaus op ijzeren pinnen.

Vijfvlek lipvis (Symphodus roissali.)

Hagar Qim, Mnajdra, Blue Grotto's harbour.

Het gaat weer een aardig eind omhoog naar de kliffen van Secca il-Munxar. Dan gaat het links steil naar beneden naar St. Thomas Bay. Het wordt beheerst door vele caravans aan het water en kleine huisjes/hutjes op de "duinen" links. Een grote campingachtige toestand dus. We passeren vele spelende kinderen in het tot ver in zee ondiepe water en zoeken aan de noordzijde van de baai een terras op, dat wat van het water aflight. De bushalte is al gesignaleerd, enkele bussen laten we vertrekken omdat we eerst op adem willen komen en de dorst te lijf willen gaan met een "pale ale" "blue label" zeggen ze hier en een lokaal drankje Kinnie. (Terras van San Tomaso, Triq il-Qaliet.)

De bustocht naar Valletta wordt in twee stukken afgelegd. De eerste buschauffeur draagt ons aan een andere over, na de bus ergens aan de kant van de weg gezet te hebben. De kaartjes blijven geldig.

De bus van Valletta naar Sliema voert ons langs een kerk en brug die versierd zijn met slingers en kleurrijke heiligenbeelden. Dat belooft een feest te worden hier.

's Avonds krijgt Tineke taaie kip bij Lanca op de hoek voorbij Towerstreet. Nart heeft niets te klagen. We zitten wèl op een aardig terras. Verder eten en drinken we slechts voor LM 17,80.

Maandag 22-7-2002. Hagar Qim, Mnajdra tempels, haventje bij Blue Grotto.

Geïnspireerd door de Malta Experience, gaan we vandaag op zoek naar overblijfselen van de oudste culturen op Malta. We willen Hagar Qim en Mnajdra gaan bezoeken, twee tempels van duizenden jaren voor Christus aan de zuidkust. De zwemspullen gaan mee voor een bezoek daarna aan Ghar Lapsi.

We moeten weer via Valletta's busstation reizen. Twee opmerkelijke zaken die tijdens deze reis opvallen zijn: Enorme steengroeven van honderden meters breed en lang en tientallen meters diep en dat het vliegveld gepasseerd wordt door eronderdoor te reizen.

(De laatste dagen hadden we ons al afgevraagd waar ze al die stenen vandaan haalden, waar alle gebouwen op Malta mee gemaakt worden. En dat al duizenden jaren lang! O.a. hier uit groeven vlak bij het vliegveld.)

Ons hotel in Sliema.

Op weg naar Hagar Qim.

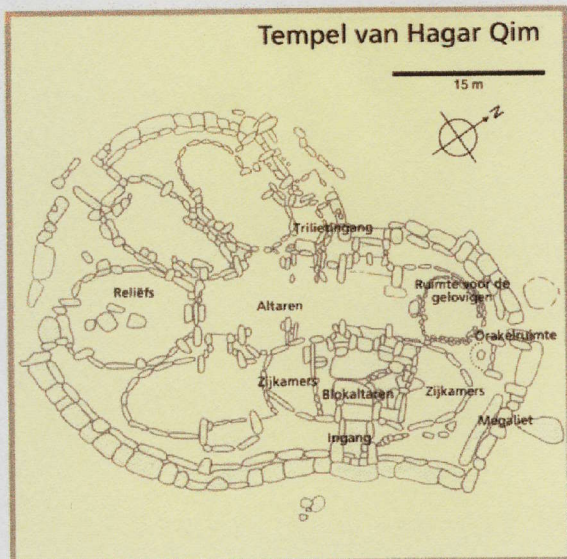

Busstation Valletta.

We worden door de chauffeur bij de oprit naar de tempels afgezet. Hij gaat met het grootste deel van de passagiers door naar de Blue Grotto.

We passeren eerst een parkeerplaats waar twee oudere mannen het beheer hebben en komen dan aan het omheinde Hagar Qim.

Aan de hand van de overblijfselen en met de reisgidsen proberen we een idee te krijgen hoe dat hier er oorspronkelijk uitgezien heeft. 5000 jaar geleden en 3000 jaar voor in West-Europa een steen op de andere werd gelegd, bouwde men hier al dergelijke dingen. Dat zijn 200 generaties. Genetisch is mens niet veranderd, maar wij kunnen ons nauwelijks voorstellen hoe dergelijke lappen steen aangevoerd werden.

Uiteraard zien we af en toe tussen de keien hagedissen.

Moorse gekko. (Tarentola mauritanica.)

Hagar Qim, Mnajdra, Blue Grotto's harbour.

Hagar Qim.

The Temple at HAGAR QIM

Starting with rock cut tombs in the Zebbug phase (4100-3800 B.C.) later phases saw greater excavation and elaboration of temples built to the pattern of the Zebbug tombs. The Ggantija (3600-3000) phase saw the construction of at least twelve major temples, built of massive limestone blocks with decorated interiors, roofed with timber, hides and brushwood.

Hagar Qim is one of the largest of the Ggantija phase temples, with a five apse (walled enclosures) construction. The temples bear witness to the existence of a complex social hierarchy, probably controlled by an elite class of priests. They also suggest that the builders lived in a society capable of producing a surplus of food. It is likely that the temples were constructed by relatively small groups of people (200) over many years. They show that their builders had developed into skilled workers of stone. Towards the end of the Temple period rising population together with a deteriorating climate and soils put pressure on agriculture eroding the surplus necessary to maintain the buildings and sustain the rituals.

Hagar Qim, Mnajdra, Blue Grotto's harbour.

*Boven en links:
Hagar Qim.*

Na een klein half uur tussen de stenen dolen, gaan we door naar de Mnajdra tempel. Deze ligt lager op de naar zee glooiende rotshelling. Er is een mooi strak verhoogd pad heen gelegd. Uiteraard met het regelmatig terugkerende verzoek om niet van de paden te gaan. Tineke ziet op gegeven ogenblik een gekko. Hé zijn die ook hier? Wij kenden ze alleen van ZO-Azië. Ondanks de wat laatdunkende opmerking in de Deltas gids, wint de Mnajdra tempel het wat ons betreft van de die van Hagar Qim. Vooral doordat het beter overeind staat en door enkele enorme keien die schitterend versierd zijn door er vele putjes in te boren.

*Volgende bladzijde:
De Mnajdra tempels.*

Hagar Qim, Mnajdra, Blue Grotto's harbour.

History and description

Mnajdra consists of three separate buildings, two are referred to as temples (although there is no strong evidence to call them this, just speculation), and a third smaller building thought to have been used as priest quarters. The buildings are surrounded by peaceful landscape, (which is scarce in Malta), all built between 3000 @ 3600BC.

The latest construction work within the same site shows a higher degree of skill, the stone slabs having been cut and placed into position more accurately. The stones have a pitted decoration characteristic of many Neolithic temples.

The temples seem to have been built for religious purposes as alters, oracle holes and rope holes, to which sacrificial animals could be tied too, have been found. During excavation several figurines were discovered some of which have been named 'fat ladies' or goddesses. It seems that these goddesses have also influenced the shape of the temple plan when viewed from above. They are thought to represent fertility and are also linked with death (including beliefs of rebirth).

In de Mnajdra tempels zijn vele stenen met talloze putjes versierd.

Het is verzeugend heet op deze rotsvlakte. Door de permanente droogte zien we dan ook maar 3 soorten bloeiende planten: Venkel (*Foeniculum vulgare*), Zeevenkel (*Crithmum maritimum*) en Kleverige alant (*Dittrichia viscosa*) en/of Kamferalant (*Dittrichia graveolens*). De rest is gereduceerd tot bruin takkengewriemel. We snakken naar koel drinken en een koele duik en gaan dus al ras weer op pad.

Op het parkeerterrein krijgen we van de parkeerwachten advies om niet naar Ghar Lapsi te gaan omdat dat minimaal 1 ½ uur lopen zou zijn. En daar geen bus terug zouden kunnen krijgen en dus weer bergop naar Siggiewi zouden moeten. Nog eens 5 km. Een beter alternatief is Blue Grotto, dat een half uur gaans oostwaarts aan de kust ligt. Daar gaan geregeld bussen.

Volgende bladzijde:

Boven links: Venkel met op de achtergrond het eilandje Filfla.

Boven rechts: Ras il-Bajjada en het Blue Grotto haventje.

Beneden: Het haventje vanwaar vissers naar de Blue Grotto vertrekken.

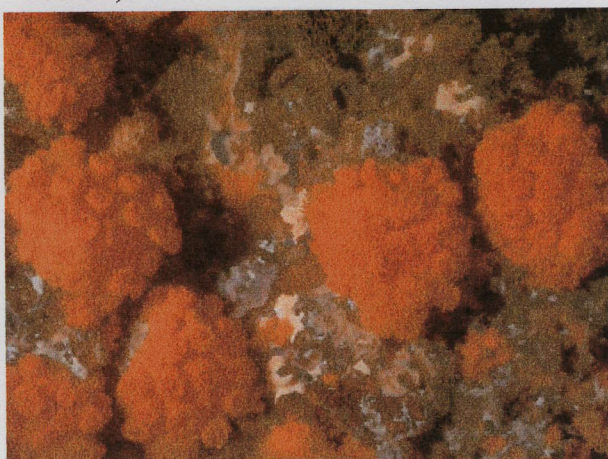
Hagar Qim, Mnajdra, Blue Grotto's harbour.

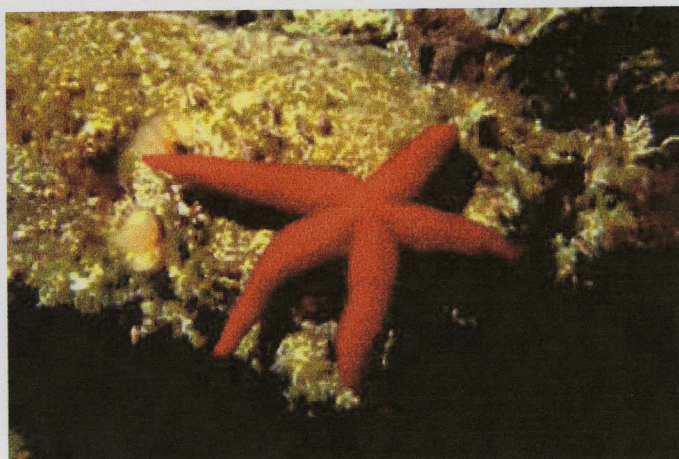
Bij het zwemmen wèl even de boten in de gaten houden.

Dat doen we dus. Even kijken we nog om naar het restaurant hier dat helaas zonder opgave van reden dicht is. Na inderdaad een half uur kijken we van boven op het haventje, vanwaar vissersbootjes toeristen naar de Blue Grotto brengen. We zien de bushalte en lopen langs de weg naar dat haventje met enkele restaurants en winkels. Na op een groot terras wat gerust te hebben, uiteraard met een flinke pot bier / water in de hand, zoeken we aan het haventje een plekje tegen de waterkant aan en brengen daar de middag door met snorkelen, het bekijken van andere badgasten en uiteraard het komen en gaan van de vissers met hun toeristen, die de Blue Grotto gaan zien. Dat gaat volgens een strikt systeem. Elke visser wacht op zijn beurt, krijgt een lading aangeboden en kan na terugkeer weer achteraan op de vertrekljst komen.

De haven is een kleine fjord tussen hoge rotsen in. Het krioelt er van de bootjes en tijdens het snorkelen/zwemmen is het goed de in- en uitgaande boten in de gaten te houden. (Die het overigens wèl rustig aan doen.) Onder water is er veel te zien. In aantallen in ieder geval meer dan bij Peter's Pool bijvoorbeeld. Hier vallen vooral de grote scholen Ansjovis op. De scholen Goudstreep zeebrasems in allerlei maatgroepen en de Zwaluwstaartvissen aan havenmonding. Vooral dat laatste is apart. Zo ver en diep dat je kunt kijken staan volwassen (bruin dus) Zwaluwstaartvissen in het water. Steeds met een onderlinge afstand van ca 40 cm in 3 dimensies! De enige zichtbare begrenzingen zijn het wateroppervlak en de rotswand. (Net buiten de haven verdwijnt de bodem in een blauw gat.) Verder zien we kardinaalvisjes (*Apogon imberbis*), een grote Oranjerode zeester (*Echinaster sepositus*) en op een paar meter diepte onder overhangende rotsen Oranje sterkoraal (*Astroides calycularis*). De bodem in de haven is bedekt met Pauwwier (*Padina pavonica*) en Neptunusgras (*Posidonia oceanica*).

Oranje sterkoraal (Astroides calycularis).

Oranjerode zeester (Echinaster sepositus).

Malta 2002.

33

Zo duurt het tot na vijf uur voor we opstappen om de bus boven aan de straat op te zoeken. Tineke vindt een alternatief pad, zodat we de asfaltweg kunnen mijden.

Net als we er bijna zijn vertrekt een bus in de richting van Zurieq. De laatste die naar Valletta gaat volgens de tijdtabelen aan weerszijden van de weg!

We wachten op de allerlaatste bus die nog langs moet komen in de richting van Qrendi. We worden om half zes opgepikt door een bus met een oude chauffeur, die het wel heel erg rustig aan doet. We hebben mazzel, want hij rijdt wel door naar Valletta. Alles wat de man doet gaat langzaam aan, sturen, schakelen, zelfs gas geven. Misschien is het wel de beste manier om zo'n bejaarde bus op de weg te houden. Je ziet hem haar zo met strelingen van het stuur, langzaam beroeren van gas- en (dubbel)clutchpedalen en geduldig reageren op krakend protest van de versnellingsbak door het drukke verkeer loodsen. Zijn eigen mechaniek is uiteraard ook niet meer zo soepel. Zo schuifelen wij misschien wel door het leven over x jaar!

In Valletta gaan we eerst op zoek naar water en fruit. Na wat rondvragen vinden we in de Triq Il-Merkanti rechts een groenten en fruitwinkel. We kopen pomodoros, cactusvijgen, bananen, rode appels en 2 donkerblauwe pruimen. (Het vruchtvlies van de laatste zijn ook rijp nog stevig. Een bijtstructuur van een Chinese kweepeer. De cactusvijg bevat wel stekels, zoals Nart zal merken en die jeuken uitermate vervelend aan je lippen.)

's Avonds zoeken we een pizzeria op. Vooraan aan de Ix Xatt ta'Tigne tegenover de cruiseboten vinden we Portapalo. We krijgen er uitstekende pizza's te eten. Geen wonder, die kok komt uit Italië. Heel het personeel (familie?) trouwens. Die kok blijft overigens onderkoelt wanneer Nart na afloop zijn pizza's roemt. Hij doet er blijkbaar toch niets bijzonders mee! 't Is gewoon zijn werk.

Thuis op het balkon kijkt Nart nog lange tijd naar het vuurwerk boven die koepelkerk, die op de horizon staat in de richting van Hamrun, Marsa. Uiteindelijk wordt daar zoveel kruidamp ontwikkeld, dat die het spektakel gedeeltelijk aan het zicht onttrekken! Tineke leest intussen over reizen door Sumatra door een Belg op de fiets. "Waar zouden wij nu geweest zijn?"

Dinsdag 23-7-2002. Mdina, Rabat.

De bus naar Mdina.

Met bus 65 vanaf het Sliema station bij het Vallettaveer, gaan we naar Mdina. We rijden best lang door de stedelijke agglomeratie. Eerst langs de zee (St. Julians, Paceville), dan landinwaarts via San Gwann in een grote boog naar Naxxar en Mosta. Heel dit gebied is feitelijk één aaneengesloten stad. Uit toeristisch oogpunt niet interessant gebied. We zien opnieuw steengroeven. De enorme kerk van Mosta houden we echter in gedachten. Daar gaan we een andere keer heen. Na Mosta komen we het buitengebied in. Uitgestrekte verdorde vlakten met veel cactushagen en lange muurtjes. We zien plakaten, die ons oproepen om naar glasblazerijen of andere handwerkbezigheden te gaan kijken. Het nationaal voetbalstadion schuift voorbij en dan rijden we onder langs de berg waar Mdina op ligt.

Main Gate, Mdina.

We worden op het station bij de Main Gate afgezet, lopen langs verschillende paardekoetsen door de stadspoort het oude stadje in. Opnieuw volgen we de route zoals aangegeven op de achterkant van het Deltaboekje. Het is schroeiende heet in deze smalle straatjes. De stenen van bodem en muren zijn heet.

Mdina, Rabat.

Het zien van deze mooie gebouwen, de schitterende (en redelijk koele) Peter and Paul's Cathedral, de sneeuwwitte madonna op een hoek in de Villegaignon straat, het weidse panorama van de Bastion Square maakt echter elke zweetdruppel dubbel en dwars goed.

Villegaignon straat.

*St. Peters and St. Pauls cathedral, Mdina.
Onder: Het gewelf van deze kerk.*

Vorige bladzijde: Details van de kathedraal.

Een sneeuwwitte madonna met kind, Villegaignon Street.

Op het terras van de Fontanella Tea Garden.

We pauzeren op een terrasje hoog boven op de stadsmuur van de Fontanella Tea Garden. Met thee, heerlijk gebak en in de schaduw genieten we van het uitzicht over de vlakte in het NO.

Net voorbij de theetuin moeten we de Deltaroute verlaten omdat een poort achter de kathedraal dicht is. We steken het plein voor de kerk over en vervolgen de route dan weer met St. Paul's Street.

Mdina, Rabat.

St. Pauls Street, Mdina.

Na een kijkje op de Greek Gate (dubbele poort met vitrine met heiligenbeeld), die in slechte staat is, zoeken we onze eigen voortgang via de stille St. Nicholas Magazine Carmel straten terug. Heel aardige mediterrane straatjes met dito zijsteegjes.

Door het park voor de Main Gate gaan het terug naar de Greek Gate en dan rechtsaf de brede straat over Rabat in. Deze St. Paul's Street brengt ons naar de interessante sites van Rabat. Allereerst doen we echter een winkeltje aan, waar Nart een strooien hoedje koopt. Zo ontstaat ondanks de ontglijpte trip naar Isla Margaritha toch een Caribisch (lekker loom en lui) sfeertje door en onder dat hoedje. St. Paul's is het eerste gebouw dat we binnen lopen. Onder deze kerk is de grot, waar volgens de overlevering St. Paulus leefde toen hij 3 maanden op Malta was. Comfortabel was dat beslist niet. We bekijken grot en kerk. Dat dit een belangrijke bedevaartsplaats is getuigen de foto's van paus "John Paul II" tijdens zijn bezoek lang geleden.

St. Pauls, Rabat.

Boven: De eigenlijke St. Pauls kerk, Rabat.

Links: De grot waar St. Paulus enige tijd verbleef na zijn schipbreuk bij Malta.

Buiten wijzen verschillende borden op catacomben onder de stad. Maar hekken sluiten die zaken hermetisch af. Wel kunnen we terecht bij de St. Agatha's catacomben. Die vinden we na een lang stuk lopen aan de rechter zijde van de doorgaande weg. Via een laantje tussen tuinmuren door komen we bij een gebouw aan een door muren omzoomd pleintje. In het midden van dat plein is een trap naar beneden naar die catacomben dus. In het gebouw is naast de kaartverkoop ook een curieus museum. Maar daarvan straks iets.

Na enig wachten op de rondleiding, lopen we met een 20 tal toeristen achter de jonge gids aan die trap af.

De eerste ruimte is vrij groot met een klein altaar en vele fresco's in redelijke staat van allerlei heiligen. Het verhaal van de beschermheilige St. Agatha wordt op diverse plaatsen uitgebeeld. Die werd gefolterd door haar borsten af te snijden. Op de beeltenissen wordt ze dan ook afgebeeld met een mes in de ene hand en haar borsten op een plat bord in de andere hand: Dé schutspatroom voor vrouwen met borstkanker?

Wanneer iedereen genoeg gezien heeft gaan we op pad door de catacomben zelf. Een trip door kleine lage ruimten, langs vele open sarcophagen en nissen met stenen bedden. Heel wat van de plekken zijn nog steeds door de oorspronkelijke "bewoners" bezet. Helaas mogen we geen foto's maken.

Gevel van 't museum bij St. Agathas catacombs, Rabat

We krijgen te horen dat het grottenstelsel veel en veel groter is dan we nu te zien krijgen. Maar uiteindelijk krijgen we genoeg te zien. Ook sterretjes. Ondanks de herhaalde waarschuwingen voor de lage doorgangen. Dat Tineke in dergelijke omstandigheden haar hoofd butst is een al tevoren vaststaand gegeven, maar ook Nart ontkomt nu niet aan een ferme knots. Het museum is een verzameling van duizenden kleine frutsels uit allerlei compleet verschillende categorieën officieel geologie, archeologie en kerkgeschiedenis. Maar ook fossielen, munten, bankbiljetten, opgezette dieren en allerhande zaken, die ergens gevonden en gedoneerd zijn. Gevonden in de buurt, dat vatten we nog. Maar er liggen ook dingen, die de een of andere Maltees in b.v. Pakistan of Griekenland had gevonden! Die logica gaat aan ons voorbij.

De doorgaande weg in Rabat.

We lopen terug naar het busstation. We nemen bus 81 terug naar Valletta. Dat is dus een andere route als op de heenweg. Dat levert een enorm lang aquaduct op langs de weg van Attard naar Santa Venera. Het is gebouwd door grootmeester Aloff de Wignacourt en diende Valletta als watervoorziening. Momenteel is het compleet door stedelijk gebied omgeven. De weg volgt het lange tijd.

Aquaduct langs de weg van Attard naar Santa Venera. Het is gebouwd door grootmeester Aloff de Wignacourt (17e eeuw).

's Avonds gaan we naar Spinola Bay in St. Julians. We zoeken restaurantjes op die in de gidsen staan. Na wat zoeken en een keer aan de noordzijde van de baai op en neer lopen eten we op de eerste verdieping van een Italiaans restaurant (Dolce Vita) op de kop van de baai. We hebben een plekje aan een open raam en zo aardig zicht op de terrasjes beneden en de baai zelf.

Na afloop gaan we eerst weer een eind langs de haven af alvorens aan Ballutta Bay weer op de bus te stappen. Aan de andere kant op het pleintje draait een tekenfilm op een enorm scherm. Ook hier zijn kinderen nog tot laat op de avond op.

La Dolce Vita

Restaurant Telephone: 337036 - 337806
Fax: 378830

Waiter	Covers	Table No.	Date	No 10935	
	2	32A	23/07/02		
COPERTO				1	20
1	Benedetto			1	90
1	Onzeels Salad			2	20
1	Onada			6	90
1	S. Dish			5	75
3	cent			1	80
2	Sweets			2	00

Cruise rond Malta.

Het uitzicht vanaf het balkon.

Voor Tineke's verjaardag hebben we de boottocht om het grote eiland gereserveerd. Om 8.30 uur vertrek uit Sliema. We zijn op de Hera II. De houten zeilboot is in Turkije gemaakt.

De Hera II.

Onze gastvrouw is een Duitse die hier al lange tijd woont. Zij levert in 3 talen (Engels, Duits en moeizaam Italiaans) commentaar op de gang van zaken aan boord, attendeert ons gedurende de dag op eten en drinken dat bij de reis inbegrepen is en vertelt steeds weer waar we zijn en wat er te zien valt.

Nart met zijn hoedje.

Wij hebben een plekje gevonden op het voorbovendek. Daar heb je aardig zicht en lig je vol in de zon. Nadeel is dat men er niet mag blijven staan om het zicht van de kapitein niet te belemmeren.

Wanneer we Valletta passeren, zien we een van die immens grote passagiersboten de Grand Harbour uitlopen. Onze gastvrouw is helemaal lyrisch van dergelijke schepen en dat krijgen we dan ook te horen.

Langs de ingang van de Grand Harbour.

Vorige bladzijde:

Boven: Tja?

Midden: Tonijnopfokhokken.

Beneden: Marsaskala.

Buiten op zee zien we al snel enkele vreemde constructies in het water. Boeien? Iets verderop zijn "fishfarms", waar ondermaatse tonijn opgefokt wordt tot verkoopbaar formaat. Die vissen zijn alleen voor de Japanse markt.

We doen kloksgewijs het rondje om het eiland. Al vrij rap zien we Marsaskala Bay opduiken. Die is voorzien van veel gebouwen en ziet er van deze afstand erg toeristisch uit. Dan komen de reeds bekende baaien van St. Thomas Bay tot Peters Pool en de grote baaien bij Marsaxlokk en Malta Freeport. De laatste is een moderne overslaghaven met vele hoge kranen en containers. Fraai is anders, maar je wilt de handel toch ergens aan land halen.

Il Mara in het uiterste zuidoosten.

De kust onder het oude vliegveld Hal Far.

De grotten bij Blue Grotto.

We ronden de zuidkust, worden op Ghar Hassan gewezen en onder een steile kust door naar de Blue Grotto. Van dat evenement zien we niet veel. Alleen kleine bootjes kunnen daar heen.
Even later herkennen we uiteraard het haventje van afgelopen maandag. Met zijn kleine bootjes.

Het haventje bij ras il-Bajjada.

Met de verrekijker speuren we naar Hagar Qim en Mnajdra, zien het baaitje van Ghar Lapsi en een enorme kunstmatige waterval van de Reverse Osmosis Plant. (Via membranen en hoge druk kan zeewater ontzilt worden.)

Malta 2002.

47

We blijven tijdens deze reis niet op een droogje zitten. Niet alcoholische drank is gratis. Op jus d'orange na, leert Tineke. Verder wordt er regelmatig wat te eten aangeboden, broodjes tonijnsalade, een uitstekend koud buffet met een glaasje wijn en later op de dag een apart soort koek. Al met al is er goed gezorgd.

Radarstation op het begin van de Dingli Cliffs.

De Dingli Cliffs zijn inderdaad loodrecht en hoog. De gastvrouw vertelt dat hier in de herfst, dikwijls in zware regen, vissers van de klippen afklimmen, soms zelfs via ladders en touwen om dan met lange lijnen een speciale vis te gaan vangen. Niet duidelijk is, waarom die lui niet gewoon vanaf boten vissen. De boot vaart nu lange stukken vlak onder de kust.

De loodrechte wanden van de Dingli Cliffs.

Cruise rond Malta.

Onder de hoge kliffen.

Omdat de zee erg rustig is varen we een kleine kreek binnen, die ook zo'n blauw water effect heeft. Och het ziet er wel aardig uit, maar het wordt opgedist alsof het een van de wereldwonderen is.

Vorige bladzijde:

Boven: Dank zij de onvolprezen capaciteiten van de kapitein, kunnen we een brede inham invaren!

Midden: De eerste aanzet tot stalachtietenvorming.

Onder: Grillige kusten volgen de Dingli kliffen op.

Popeye Village.

De kust wordt weer grillig, nieuwe baaien duiken op. We zien de stranden van Ghajn Tuffieha en Golden Bay, die we op ons verlanglijstje hebben staan. Dan gaan we bij Popeye Village aan de lunch. Het koud buffet is uitgebreid en smaakt voortreffelijk. Popeye Village is overigens speciaal voor die film gebouwd. Het is nu een toeristische attractie. Het ziet er inderdaad uit of het zo uit een stripverhaal gehaald is.

Comino.

De noordkant van het eiland komt in zicht en we zien Gozo verderop liggen. Wij gaan echter naar Comino. (Of eigenlijk het kleine eilandje Cominotto, dat net ten westen van Comino ligt.) Hier aan de Blue Lagoon blijven we enkele uren voor anker liggen en kunnen we uitgebreid zwemmen, snorkelen of aan land gaan. We slaan de tip om het paadje naar de andere kant van het eiland te nemen in de wind en zo zullen we pas op het eind van de vakantie merken, dat we niet bij Comino zelf zijn. Ook de optie om met een speedboot naar grotten op Comino te gaan laten we voor wat hij is.

We gaan beiden lange tijd snorkelen in vrij diep en kraakhelder water. Vissen worden vanaf boten gevoerd met brood, zodat het op die plaatsen een gewriemel van jewelste is. Buiten de gewone vissen zien we echter geen nieuwe of bijzondere soorten.

Ponta ta'l-Ahrax.

Op het eind van de middag varen we dan terug naar Sliema. Komen op afstand voorbij de Melieha Bay en de St. Paul's Islands, waar de heilige schipbreuk leed. Veel meer dan grote rotsblokken in zee zijn het niet.

St. Pauls Islands.

Dan direct de grote baai genoemd naar St. Paul met Bugibba. Diverse stranden glijden voorbij en uiteindelijk de baaien van Paceville met zijn grote hotels, Sliema met de punt van het Tigne ford, waar druk gewerkt wordt aan nog meer grote hotelcomplexen.

Het casino op de Il Ponta tad-Dragonara, Paceville.

Dan kunnen we de spullen weer bijeen rapen. Terwijl we afmeren zien we alweer een groot cruiseschip de Grand Harbour verlaten. Ook bij die lui is Malta in trek.

Valletta.

Malta 2002.

's Avonds zijn we niet meer uit gaan eten. We hebben geen honger. Wel willen we Tineke's verjaardag afsluiten met een grote ijscoupe. Die vinden we pas na een lange zoektocht op de hoek Towerstreet bij het open restaurant, waar altijd voor op de stoep mannen naar de TV binnen staan te kijken. Vooral wanneer er net als nu voetbal op is.

Zo krijgt deze dag een waardige afsluiting. Verjaardagen moeten per slot van rekening altijd gevierd worden.

De verjaardagstractatie.

54 Mosta, Busket Gardens, Clapton Junction, Dingli Cliffs.

Donderdag 25-7-2002. Mosta, Busket Gardens, Clapton Junction, Dingli Cliffs.

Vandaag willen we diverse dingen ondernemen. Allereerst gaat het met de bus naar Mosta om de kerk daar te gaan bekijken. De weg erheen is bekend en levert dus niets nieuws op.

De kerk dus. We zaten op het laatst in de bus te mikken op welk punt we op de bel zouden moeten drukken. Uiteindelijk moeten we nog een half straatje doorlopen voor we het grote gebouw helemaal kunnen overzien.

De façade bestaat uit een galerij met overdimensionale witmarmere beelden. We steken de drukke straat voor de kerk over en sluiten aan in het rijtje mensen, dat de kerk in wil, maar nog staat te hannesen omdat schouders bedekt moeten zijn. Nart heeft voor deze gelegenheid zijn lange broek over de korte aangetrokken, korte broeken blijken niet geapprecieerd maar wel gedoogd te worden.

Uiteraard is kerk binnen bepaald door de enorme koepel. De bronnen over de rangorde in de wereld zijn niet eenduidig, maar hoe dan ook dit is een van de grootste in de wereld. Nart denkt aan het JAVA programma thuis waarmee je foto's van grote gebouwen perfect mee aan elkaar kunt plakken. Dus worden foto na foto gemaakt om het geheel zo goed mogelijk vast te leggen. Vanwege het niet bij de hand hebben van een statief is hij qua standpunt beperkt tot steunpunten tegen pilaren en dergelijke. (Flitsen in een dergelijk grote ruimte is als de maan willen belichten met een zaklamp. Toch snappen veel mensen dat niet en gaan met pakken zwarte gaten naar huis.)

De kerk in Mosta.

De blikvanger in Mosta is natuurlijk de koepel.

Braaf langs de muren af doen we de ronde. Tineke vertelt dat er tijdens de 2e wereld oorlog hier een bom dwars door de koepel in het centrum van de kerk viel en **niet** ontplofte. In een zijkamertje staat het lamme stalen monster uitgesteld.

Één keer was die koepel letterlijk een blikvanger.

Nart spreekt het vermoeden uit, dat het misschien wel niet zoveel uitmaakt of hij nu wel of niet in die ruimte zou zijn ontploft. Het zou uiteraard de bodem omgewoeld hebben maar de drukgolf zou weinig weerstand ondervonden hebben. Is het flauw om zo een wonder te ondergraven?

Het echte wonder is natuurlijk dat een straatarme gemeenschap in een klein dorp het voor elkaar krijgt om samen dit gebouw neer te zetten. Dat is in grootorde gelijk aan de prestatie die geleverd werd 5000 jaar eerder in Hagar Qim. Dat samen ergens voor gaan staan zonder aan geld of ander materieel gewin te denken, dat is iets wat we in de laatste tientallen jaren zijn verleerd. Wij de moderne westerse mens. Het "time is money" denken belemmert het samen iets presteren.

Geen wonder dus, dat er nu iemand aan de deur staat te controlleren of de gasten wel netjes gekleed zijn. Wanneer je niet aan de maatstaven voldoet blijf je maar buiten op de rest wachten. Volkomen terecht dus.

De kerk van Mosta. (Boven en onder.)

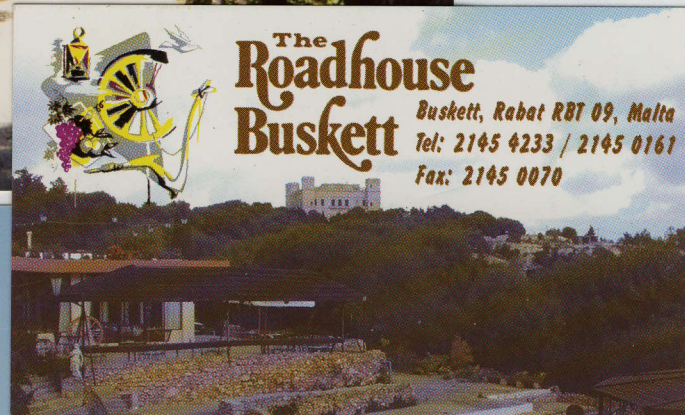
We kopen overigens nog 3 foto's extra van de kerk. Twee met een fisheye lens gemaakt binnen en een luchtopname van het nietige dorp om zijn grote trots heen.

Na een half uur wachten rijden we door naar Rabat/Mdina. Daar krijgen we te horen dat de Dingli/Basket Garden bus niet op dit station komt, maar een halte heeft verderop aan de weg naar het zuiden.

58 Mosta, Busket Gardens, Clapton Junction, Dingli Cliffs.

Een betonnen hok met een verbleekt haltebord geeft de plek aan. No 81 en 81A komen hier. 81A doet de omweg via Busket Gardens. Ook nu wordt weer wat geduld gevraagd voor we kunnen instappen. Maar dan zijn we ook rap op de plaats van bestemming, de chauffeur wijst nog even waar we heen moeten. (Een stukje langs weg en hoge muur af doorlopen en dan links een breed pad op.)

Buskett Gardens met het Verdala paleis.

Tja, je kunt je voorstellen dat mensen die al zijn leven op een kaal eiland wonen dit een te gek park vinden en versteld staan van zoveel groen. Waarschijnlijk zal het hier in de weekeinden druk zijn aan de picknickplaatsen. Maar ons maakt het relatief weinig indruk. Na vooraan in het park bij een groot restaurant wat gedronken te hebben, gaan we op onderzoek uit. Voor we er echter goed en wel mee begonnen zijn staan we al weer buiten. Een aardig en net onderhouden stadspark meer en groter is het niet.

Malta 2002.

Tja wat nu? We lopen maar een eindje door en vinden dan wegwijzers naar de Dingli Cliffs, Inquisitors Palace, Clapton Junction (?) en Cart Tracks. Karrensporen? Dat is beslist iets aparts! Die kliffen komen straks wel.

Het is nog een aardig eind lopen voor we bij een nieuw bordje komen dat het vervolg rechtsaf aangeeft. Geen afstands aanduiding echter. Overbodig ook, want we zijn er al. Niet dat wij direct in de gaten hebben! Zo op het eerste gezicht is het niets meer dan een bult stenen en verdorde planten. Twee toeristen komen van de andere kant en worden door iemand op het goede (karren)spoor gezet. Zij hebben het echter al na een minuut gezien en haasten zich weg. Dan springen wij erin: "Vertel het ons maar."

Mary Sands van Clapton Junction.

We staan al rap op een heuveltje tintallen "cart tracks" te bekijken. Het heet hier Clapton **Junction** omdat er zoveel bijeen komen. "Let op de breedte die is altijd hetzelfde." "Kijk hoe dit spoor geleidelijk in die overloopt. Dat gebeurt nooit door of met water." Stukje voor stukje worden ons stukjes van een onopgeloste puzzel aangereikt. Maar dat houdt natuurlijk niet in dat je de ultieme waarheid ontdekt. Die is waarschijnlijk in de loop van de laatste duizenden jaren definitief verdwenen.

Kappertjesplanten hangen in dikke trossen langs de wanden omlaag.

60 **Mosta, Busket Gardens, Clapton Junction, Dingli Cliffs.**

We hobbelen zo van "cart track" naar detail, van theorie naar fantasie over de keien achter Mary aan. Ze woont hier al heel haar leven in dat huisje. En de eeuwenoude artefacten in haar achtertuin hebben haar duidelijk goed te pakken. Als we willen kunnen we nog veel meer zien en horen.

Grotten bij Clapton Junction, die tot in de 30er jaren van de 20^e eeuw bewoond waren.

Dat is uiteraard niet tegen dovemansoren gezegd. Even later staan we in grotten, waar nog tot in de jaren dertig van de vorige eeuw mensen gewoond hebben. De Engelsen hebben er een eind aan gemaakt! Op een simpele manier leven levert geen belastingcenten voor de regering op. Toen waren er nog geen inspraakprocedures en de mensen werden simpelweg ergens anders heen gebracht. Hier heb je een huisje. De grotten werden gewoon kapot gebombardeerd! Net tevoren was hier een Nederlander Peter van der Aa geweest (1929) en heeft schilderijen van deze grotten gemaakt, zodat men nu nog weet hoe het er oorspronkelijk heeft uitgezien.

Twee foxjes cirkelen continu om ons heen terwijl we op om en in grotten dolen. Steeds spieden ze naar muizen, ratten en reptielen. De honden zijn van Mary's man. Die deelt haar belangstelling voor stenen niet. Die is meer geïnteresseerd in levende wezens: Reptielen, vogels, planten.

Een grote stierenkop uit een overhangende wand gehakt.

De grote grot is onderverdeeld door opgetrokken muurtjes, afsluitbare openingen zorgen voor luchtverfrissing, overal zijn er nissen, uitgehakte schappen en uitgesneden ringen in het gesteente. Deze steensoort is overigens hard aan de buitenkant en zacht wanneer die buitenlaag eraf is. Later worden nieuwe oppervlakten ook weer hard. Zijn de ringen gebruikt om spullen op te hangen? Absoluut pronkstuk in het geheel is een enorme stierenkop die in een overhangende muur is uitgehakt. Dat duidt op meer dan simpel leven, er werd aan cultuur gedaan. Er bestonden spirituele zaken!

Wij horen verder verhalen over allerlei buitenlanders, die hier geweest zijn. Ze vergelijkt deze oudheden met de meer officieel erkende in Malta en Gozo en verzucht dat het beslist zeer de (archeologische) moeite waard zou zijn om hier opgravingen te doen. Hier liggen zeer waarschijnlijk massa's generaties en culturen opeen gestapeld. Wat zouden ze daar veel van kunnen leren!

Nieuwe cartracks brengen ons richting Dingli Cliffs.

62 **Mosta, Busket Gardens, Clapton Junction, Dingli Cliffs.**

Helaas tot nu toe is ze de spreekwoordelijke roepende in de Maltese archeologiewoestijn. De belangstelling gaat primair uit naar zaken die met de upperten van beschavingen te maken hebben. Voor de levenswijze van de gewone mens is er nauwelijks belangstelling.

(Later in de week vindt Nart in een souvenirwinkel in Sliema een boekje dat Mary met een Engelsman heeft samengesteld over haar achtertuin.)

Wanneer we afscheid nemen bedanken we haar voor de uitgebreide rondleiding en haar enthousiasme en zeggen dat we nog naar de Dingli Cliffs willen. Ze zegt hoe we daar het beste heen kunnen. Simpel en niet ver.

De zand(steen)groeve net buiten Clapton Junction.

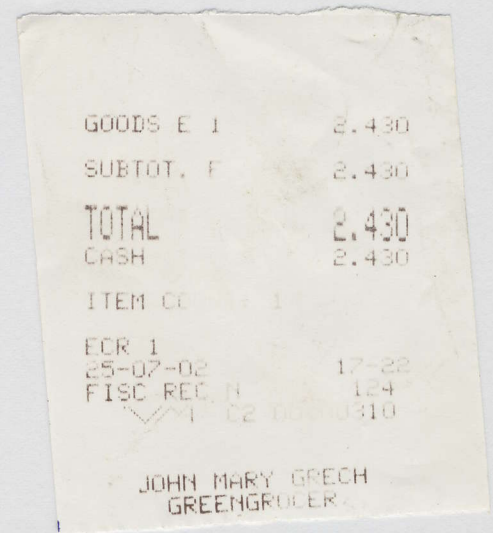

Malta 2002.

63

We passeren een grote zand(steen?)groeve en komen dan al snel aan de kust. Het waait er dat het hoest. Onder ons rammelt de zee aan de kust. Op kleine plateaus op diverse hoogten tegen de kliffen zijn nog wat tuintjes aangelegd. Na een niet te lange wandeling kopen we bij een stalletje achter een radiostation twee stukken gekoelde watermeloen en eten die op. Heerlijk is dat in deze hitte. Daan zoeken we Dingli zelf op.

In een straatje bij de bushalte zien we de kerk èn (belangrijker in deze hitte) een café. We drinken kersensap en bier alvorens de terugweg te aanvaarden. Dan weer langs het Attard viaduct naar Valletta. Daar nog eens de fruitboer opgezocht en terug naar Sliema.

Dingli.

's Avonds is er de fut uit en gaan we zo'n beetje bij het eerste de beste restaurant eten. Dat blijkt een betere keus te zijn dan we in eerste instantie dachten! Pebbles is een hotel annex restaurant. Het is duidelijk op Engelse leest geschoeid en Engelsen zijn er nadrukkelijk aanwezig. Daardoor (?) is het heel levendig, gezellig, de bediening vlot en vrolijk. Het eten smaakt goed en wat willen we dus nog meer? Niets dus.

Vrijdag 26-7-2002. Gozo: Victoria, Mgarv tempels en molenmuseum.

Gozo is vandaag ons doel. Bus 645 vanaf de Sliema ferry bushalte brengt ons in een ruk erheen. Het is een rit vol met punten die we weer herkennen van de boottocht eergisteren.

Tot Paceville kennen we het al van eerdere busritten. Nu blijven we echter de kust redelijk volgen naar het noorden.

Nieuwigheden beginnen bij de St. George's Bay. Daar verlaten we het stedelijk gebied en hebben vrijwel steeds zicht over kust en zee.

Bahar onderscheidt zich door een groot Splash & Fun Park met grote waterglijbanen. Dan glijden diverse baaien en strandjes aan ons voorbij. Salina Bay met zijn zoutpannen zijn minder prettig vanwege de stank die ze verspreiden.

Bugibba en St. Paul's Bay zijn zo te zien een grote vakantiekolonie. In zee herkennen we de St. Pauls Islands. Op de kust een toren met een afwijkende donkerrode kleur. Buiten Mellieha de volgende stad waar we doorheen gaan zien we borden van het vogelreservaat, dat nu bij gebrek aan (trek-)vogels gesloten is.

Rabat en Xagra op Gozo.

We worden aan het haventerrein afgezet. De boot ligt al te wachten. Via een overdekt wandelpad komt men er heen. Het is een groot veer waar ook de nodige auto's op kunnen. Apart gegeven is dat de vaart naar Gozo nu niet betaald hoeft te worden. Op de terugweg betaalt men. Dat scheelt de helft in kaarten verkopen, controle en het schiet beter op. Verstandig dus.

De passagierdeks zijn via trappen te bereiken.

Er staat aardig wat wind vandaag en zo stampet het schip tijdens de korte overtocht warempel nog. Langzaam worden de gebouwen op Gozo minder vaag. Mgarr is de aankomsthaven.

Mgarr en zijn haven, Gozo.

De haven van Mgarr vanaf een hooggelegen kapel.

De bussen die klaarstaan laten we schieten en lopen allereerst naar een kerkje dat boven het stadje op een rots staat. Dat is in de hitte nog even een zweterig karwij. Boven blijkt dat het grootste deel van het gebouw gesloten is. Alleen de kapel aan de stadszijde is open. Interessanter is echter het zicht op de haven en zijn omgeving. Aan de andere kant van de heuvel lopen we weer naar beneden.

Op de hoek van de straat hebben we al snel een bus naar Victoria (Rabat) te pakken. Zoals in de gidsen is aangegeven is Gozo inderdaad een stuk groener van Malta zelf. Daardoor ziet er alles een stuk aangekleder uit. Ook staan er meer bloemen op en naast de huizen.

In Victoria lopen we op goed geluk in de richting van waar wij het centrum vermoeden. We lopen een modern maar klein winkelcentrum door en gaan langs enkele winkelstraten in de richting van waar wij de citadel vermoeden.

De markt. (Rabat)

№ 961784

Serie **AC**

Tragitt bejn Bliet/Rhula
differenti

Trip between different
Town/Villages

Nol għall-Adulti
Adult Fare

15c

Rabat en Xagra op Gozo.

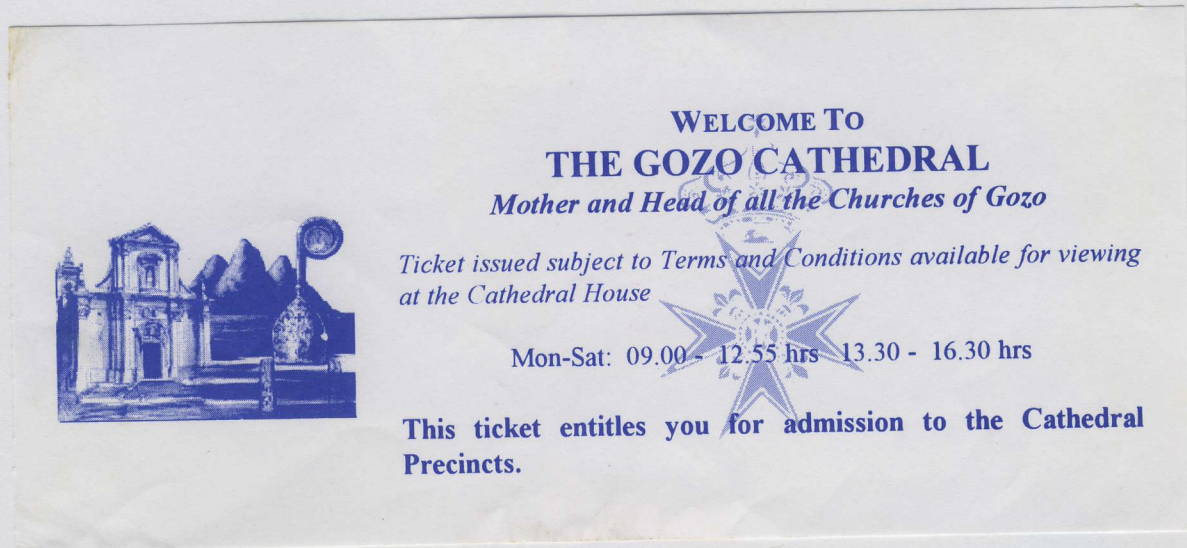

Vorige bladzijde:

Boven: *De koepelloze kathedraal vanaf de citadelmuur.*

Beneden: *In de kathedraal schitterende vloeren, mooie fresco's en een namaak koepel!*

Zo komen we bij de markt die zo te zien nog net open is. Tineke vindt er een leuk hesje met rok. Paars natuurlijk en dus mooi. We kopen verder nog enkele kaarten, kopen postzegels bij het postkantoor een eind aan de straat terug. Op een terras aan de andere kant van de markt nemen we dan wat te drinken en elk een soort koek erbij. Aangezien Tineke dat bladerdeeg geval met o.a. erwtensoep niet lust heeft Nart er twee. De kaarten worden geschreven.

Met een dikke folder van het toeristenbureau in de hand wordt als eerste, in de citadel, de kathedraal bezocht. Ook nu weer een heel aardige kerk met die typisch Maltese ingelegde vloeren van grafplaten en kleurrijke fresco's op de plafonds. Een frustratie wordt gecamoufleerd met een "trompe d'oeil" van een koepel. Een echte koepel was te duur.

Zicht over het noordelijk deel van Gozo, vanaf de citadelmuur in Rabat (= Victoria).

We moeten buiten even enkele straatjes door alvorens we de opgang naar de citadelmuur vinden. Vanaf de muur heeft men een schitterend zicht over het noordelijk deel van het eiland. Met de verrekijker speuren we de horizon af en vinden veel dorpen met hun grote kerken.

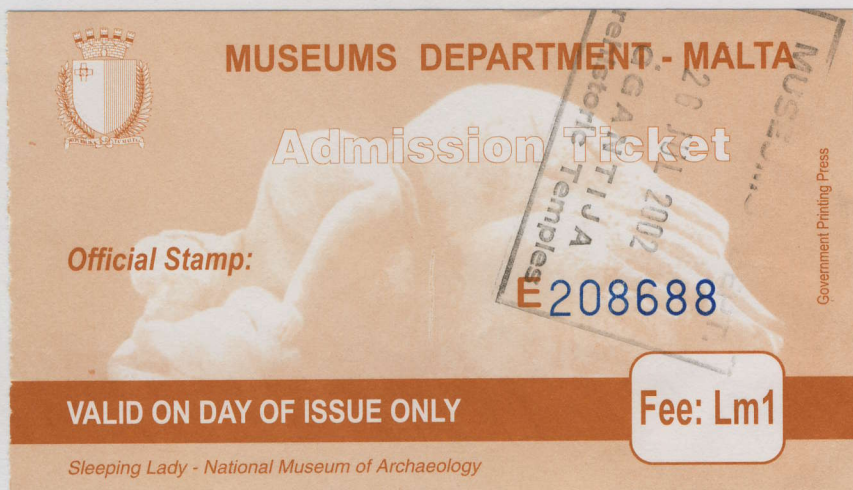
Rabat en Xagra op Gozo.

We lopen de muur rond, bekijken de handwerktentoonstelling in een van de gebouwen en lopen enkele steegjes door. Veel is er echter niet te zien. We gaan terug naar de wijk achter de markt en vinden daar de restanten van die activiteit en enkele heel aardige woonstraatjes.

Straatje in de buurt van de markt in Rabat.

We besluiten uiteindelijk naar de Ggantija tempels in Xagra te gaan. Dat is slechts enkele kilometers naar het oosten, maar i.v.m. de felle zon nemen we toch maar de bus.

Om de tempels is een park gemaakt. Via een soort autovrije oprit komen we bij de kassa. ML 2 per persoon voor de kaartjes die ook toegang geven tot het molenmuseum in de stad.

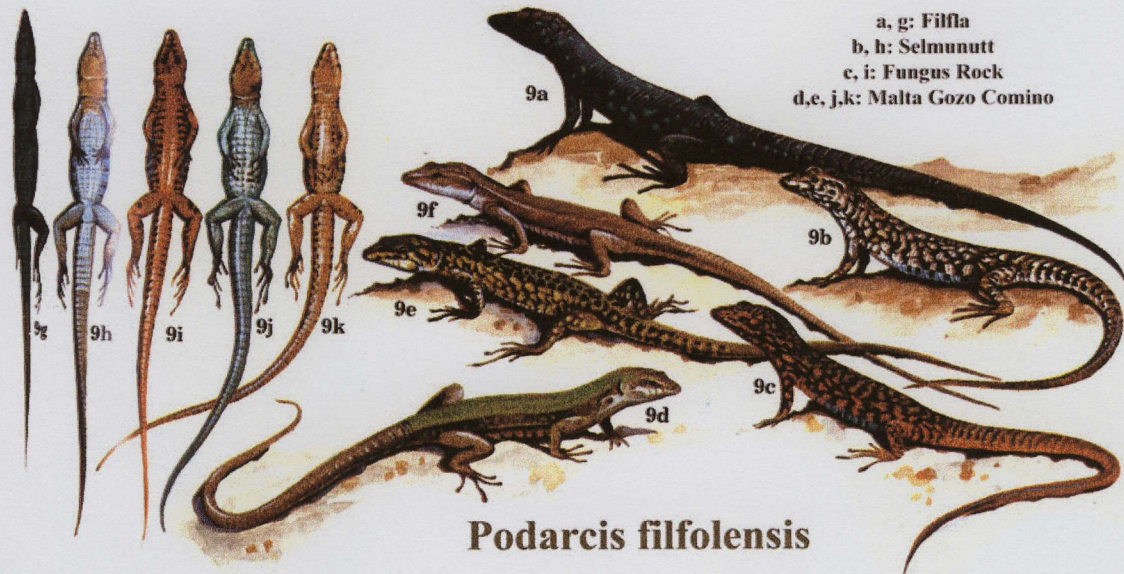
We krijgen voor dat geld ook iets te zien. Dit complex spreekt veel meer voor zich dan Hagar Qim en Mnajdra. De muren zijn hoger, de stenen hoger en de details completer.

*Volgende bladzijde:
Boven rechts: Maltese muurhagedis.
(Podarcis filfolensis maltensis)*

Rabat en Xagra op Gozo.

Verder betrappen we een van de huidige bewoners: een muurhagedis. Deze hagedissen komen op de Maltese eilanden in 4 ondersoorten voor: *Podarcis filfolensis maltensis*, (Malta, Gozo en Comino), --*filfolensis* (Filfla), --*kieselbachi* (Selmunett), --*generalensis* (Fungus Rock). *Podarcis filfolensis maltensis* bestaat dan nog uit twee compleet verschillende kleurvarianten. Charles Darwin en Aldred Russel Wallace hadden niet naar de andere kant van de wereld hoeven te gaan om inspiratie voor hun evolutietheoriën op te doen. Malta was dichterbij.

Podarcis filfolensis

Ggantija Temple

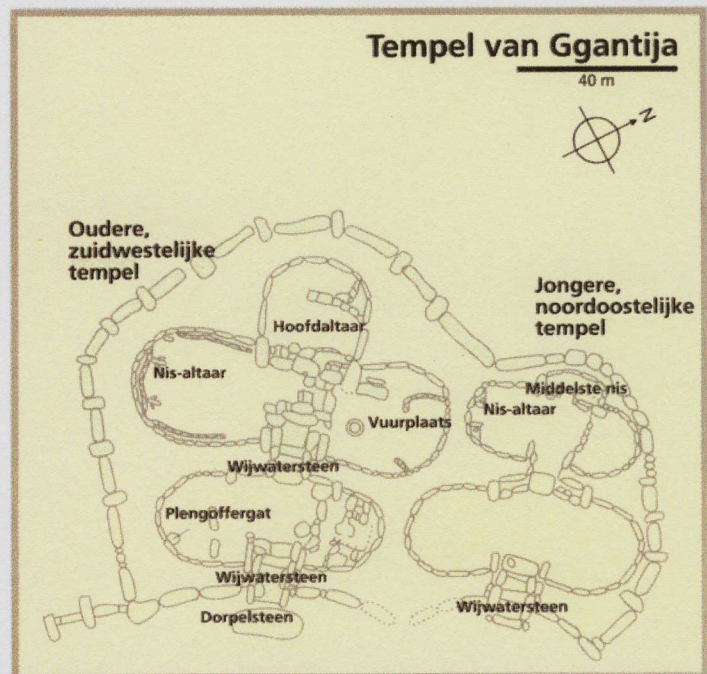
De 'Tempels van de Reuzin' liggen landschappelijk fraai gesitueerd op een helling onder het dorp Xaghra. De plaatselijke legende wil dat ze hier in één nacht door een reuzin gebouwd zijn, die onderwijl ook nog haar boreling zoogde. De wetenschappers gaan ervan uit, dat met de bouw ervan circa 5,5 duizend jaar geleden aangevangen is. In die tijd bezat de mens geen ijzeren werktuigen, en kende hij het wiel en de takel nog niet. Toch lukte het hem om de immense, tonnen wegende stenen – enkele zijn tot zijn tot 6 meter hoog – uit de ongeveer 5 km verderop gelegen steengroeven naar het tempel terrein te slepen en er muren van te maken, die tegenwoordig deels nog tot een hoogte van 8 meter reiken. Zelfs vandaag de dag zou het nog aanzienlijk veel kosten om zo'n tempelcomplex te realiseren.

Het tempelcomplex van Ggantija bestaat uit drie delen. Op een kunstmatig terras lag een 40 meter lange, ovale voorhof, die omgeven werd door een stenen muur. Daaraan lagen twee tempels, de zuidwestelijke is ouder en beter bewaard gebleven. Elke tempel bezat zijn eigen, concaaf vormgegeven façade, waar links en rechts van de ingang kleine bankaltaren tegenaan stonden. Hierop konden de offergaven neergelegd worden. Op één ervan links van de ingang van de zuidwestelijke tempel – zijn tegenwoordig stenen bollen neergelegd, die vermoedelijk gebruikt werden bij het transport van de stenen platen en steenblokken naar de bouwplaats.

De ingang van de tempels wordt gevormd door rechtop staande stenen platen, de zogenaamde orthostaten. Oorspronkelijk rustten daar één of verscheidene stenen platen op, zodat men door deze poort de tempel bijna als een grot betrad.

De binnenruimten van de tempels waren niervormig aangelegd. Vanuit de voorste ruimte leidde een gang met orthostaten naar de achterste ruimte, die uitliep in een apsis, zoals ook wij die nog uit onze kerken kennen. In de apsissen en in de tempelruimten stonden nog meer altaren. Bijzonder indrukwekkend is in Ggantija het twee lagen tellende trilietaltaar (een altaar, waarbij een schuinliggende plaat op twee verticaal staande stenen platen rust) in de linker uitbouw van de tweede tempelruimte. Andere altaren zijn van het type van het gewone blokaltaar, dat hier met spiralen gedecoreerd is.

Offers waren vermoedelijk het middelpunt van de rituele handelingen in de tempels. In een van de vloerplaten is een 28 cm diep plengoffergat te zien, dat diende om vloeibare offeranden op te vangen. Op een andere plaats staat een - schaalvormige steen, een zogenaamde potros, die wellicht hetzelfde doel diende, maar misschien ook voor bloed van de offerdieren bestemd was. Dat er in de tempel ook dieren geofferd werden, valt af te lezen aan de brandsporen op het plaveisel in de rechtervoorruimte van de zuidwesttempel. Wie zich de duisternis kan voorstellen die ooit in deze tempels geheerst moet hebben, kan misschien ook navoelen wat de mens vijfduizend jaar geleden ervaren moet hebben als hij - hier zijn grote moeder- en vruchtbaarheidsgodin vereerde.

Eem van de metershoge muren van de Ggantija tempels.

Wanneer we naar buiten lopen, vragen een stel jongelui advies of het het geld wel waard is. Ze worden door Nart op een verhandeling over Hagar Qim, Mnajdra, Clapton Junction in vergelijking met deze Ggantija getraceerd. Conclusie het beste is naar Clapton Junction te gaan, daar wat rond te hangen tot je door Mary op sleeptouw genomen wordt. Dan hoeft men geen fantasie te hebben om de gevolgen van de tand des tijds weer aan te vullen. Dat doet Mary wel voor je. We betwijfelen echter dat er bij dit stelletje een "Jones" zit. We wachten dan ook niet af om te zien of ze naar binnen gaan. Wanneer we het park weer uitlopen zien we rechts van de grote pad enkele grotten staan. Hier is het dak niet door de Engelsen platgegooid.

De molen in Xaghra.

Rabat en Xagra op Gozo.

Twee kamertjes in oude stijl in de Xaghra molen.

In het dorp zoeken we de molen op. Die blijkt naast molenattributen ook een alleraardigst museumpje te bezitten in de vorm van een ouderwetse woninginrichting. Je zou het geheel zo in Bokrijk kunnen integreren. We klimmen via de wenteltrap tot boven in de nok. Daar gaat er door de harde wind aardig luid aan toe.

Met harde wind spant het er als een oordeel op deze molentrap.

Op het plein voor de kerk vinden we naast enkele gesloten cafés ook eentje dat slechts door een vliegengordijn afgesloten is. Een echt café kan men dit niet noemen, het is een simpel winkeltje met een grote toonbak annex toog. Drinken komt uit flessen of pakjes. In de zaak staan verder wat tafels en banken. Buiten ons zitten er enkele oudere mannen een pilsje te drinken. Een oud vrouwtje in het zwart runt de zaak. Alles bijeen is het een heel authentiek aandoende atmosfeer. We bestellen voor de grootste honger een pak koekjes, die we ter plaatse buit maken. Op gegeven ogenblik staat een groepje Duitsers voor de deur. Pa kijkt even binnen en weet niet hoe vlug hij weg moet komen. Maar blijkbaar is zijn vrouw dorstig en wordt hij voor de bestellingen naar binnen gestuurd. De rest wacht buiten de zaken af.

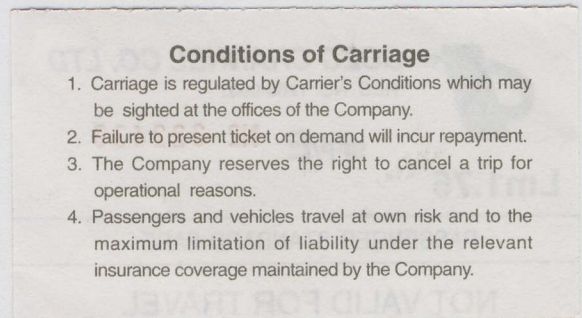
Op de weg hierheen hebben we de bushalte al gezien. Maar doordat de bus zeer laat komt hebben we wel $\frac{3}{4}$ uur staan te wachten en dat is taai. Tegen die tijd zijn wij allang op de molen uitgekeken.

Een van de bussen in Gozokleur.

Rabat en Xagra op Gozo.

We worden naar het station in Victoria terug gereden, waar onder een aantal passagiers commotie ontstaat over de vraag of ze straks nog eens een kaartje moeten betalen tot aan Mgarr! Ze gaan toch met dezelfde bus door. De chauffeur is echter resoluut. Op het station moet iedereen eerst uitstappen en ze mogen er pas weer in wanneer hij dat aangeeft. En hij heeft alle tijd. Vreemd volk is er in de wereld. Dat reist duizenden kilometers voor dik geld en gaan dan staan te motten om 25 Maltacent.

Bij terugovertocht moet dus betaald worden hetgeen inhoudt dat men voor een gebouwtje op het haventerrein in een lange rij moet gaan staan voor de kaartjes. En dan moet men wachten tot de volgende boot helemaal ontscheept is. De overtocht wordt door de aanhoudende wind nog een beetje meer stampen dan op de heenweg.

Tineke op het veer terug naar Malta.

We blijven binnen zitten en zien hoe uitgelaten de echte Gozoanen zijn wanneer ze een uitstapje naar Malta maken. Naast ons zitten enkele dames met twee oude vrouwtjes. No1 komt laaiend enthousiast binnen valt diverse mensen om de nek en kletst honderduit. No2 zit met een verheerlijkte maar niets zeggende blik er doodstil bij. We zijn echter nauwelijks van wal

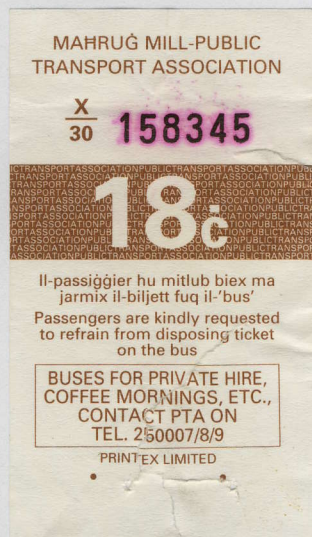
of No 1 stort compleet in. Als een vaatdoek hangt ze over het tafeltje, terwijl no2 d'r blik van ik vindt het allemaal best aanhoudt. De begeleiding nemen echter op gegeven ogenblik no1 links en rechts in de arm en lopen er mee naar buiten. Frisse lucht wil wel eens wonderen doen.

Eenmaal aan land hebben we direct een bus terug naar Sliema te pakken. Ondanks dat er nog massa's mensen van de boot komen en ondanks dat de bus nog bij lange niet vol is, rijdt de chauffeur aan.

Het is inmiddels al weer eind van de middag hetgeen ook hier een verkeersdrukte in de steden inhoudt. In Mellieha en de steden rond Sliema is het aanschuiven geblazen.

Zaterdag 27-7-2002 Gajn Tuffieha, Golden Bay.

Voor vandaag hebben we een stranddag gepland. We gaan met bus 652 rechtstreeks van het veer in Sliema naar Gain Tuffieha in het NW van het eiland.

De gefrustreerde buschauffeur maakt bij het instappen al een ongeduldige indruk. Passagiers die hun geld nog niet in hun hand hebben kijkt hij verwijtend aan. Iedereen die instapt moet toch minstens op de hoogte zijn van de ritprijs?

De kleine buskaartjes worden driftig afgescheurd en ruw in de handen gedrukt. We zitten drie rijen van voren aan de linkerkant. Nart zit bij het raam en kijkt voornamelijk naar buiten, terwijl Tineke de chauffeur observeert. Een jonge vrouw stapte in en moet haar portemonnee nog openmaken en kijkt de chauffeur afwachting aan. Die is echter alweer met de volgende passagier bezig; de

vrouw kijkt beledigd. Vol ongeduld zegt hij haar wat het kost en neemt meteen geld aan van alweer de volgende instapper. Nu pikt ze deze behandeling niet meer en gaat voor de 4^e persoon staan: **zij** was eerst dus **zij** wil nu een kaartje! Hij pakt nu haar geld aan, geeft haar een kaartje en wisselgeld en terwijl zij haar geld in haar beurs stopt is hij alweer met de volgende passagier bezig, geeft hem geld terug en duwt haar ondertussen verder de bus in. Dan ontploft ze! "Don't push me!" snauwt ze nijdig tegen de man. Er ontstaat een nietus-welles woordenstrijd waarbij de chauffeur zegt dat alleen maar geld aan het teruggeven was. Boos loopt de vrouw naar achteren door. De chauffeur zegt nog een keer tegen de passagiers achter hem dat hij niets deed. Nu is hij pas echt geirriteerd! Wie bij de volgende halte geen gepast geld heeft moet vooraan wachten en terwijl hij weer verder rijdt geeft hij mopperend wisselgeld terug. Als er twee knapen instappen, waarvan er een geen T-shirt aanheeft vraagt hij daarnaar. De jongen heeft wel een handdoek omgeknoopt en snapt blijkbaar niet wat er bedoeld wordt. Hij loopt door naar achter, maar 100 meter verder wordt de bus demonstratief stop gezet en commandeert de chauffeur de knaap om zijn kaartje weer af te geven.. Hij krijgt zijn geld terug en wordt de bus uitgebonjourd. Geheel perplex stapte de jongen uit, zijn handdoek en vriend achterlatend. Een halte verder stapte ook de vriend dan maar uit en loopt terug om zijn vriend te zoeken. In de buurt van de kust wordt het steeds drukker. Veel strandliefhebbers willen mee. Drie meisjes met alleen bikinibovenstukjes aan worden driftig gesommeerd een T-shirt aan te doen; die hebben ze niet maar een handdoek of sjaal is ook goed. Inspecterend in zijn spiegel kijkt hij of ze inderdaad hun bovenlichaam bedekt houden. De meiden giechelen maar wat. Twee haltes voor het strand staan twee meisje in vol strandornaat (bikini met omslagdoek) en opgeblazen luchtbedjes te wachten. Als ze vrolijk lachend willen instappen schreeuwt de chauffeur hen toe dat hij ze niet meeneemt! "Why not?" "There is no room in the bus!" Blijkbaar mochten ze eerder al wel zo mee. Verbaasd en met open mond kijken ze de bus na. We zijn blij als we op onze bestemming zijn en verwachten min of meer nog een schop na te krijgen bij het uitstappen! Tjonge jonge zo'n slecht gehumeerde chauffeur hebben we nog nooit mee gemaakt. Die is echt met zijn verkeerde been uit bed gestapt vandaag.

We reden grotendeels dezelfde route als gisteren. Nu echter bij St. Paul's Bay linksaf. De oversteek naar de westkust is kort. Enkele mensen slechts stappen met ons uit, de rest gaat nog een klein stukje verder naar Golden Bay.

We staan aan een steile trap die recht naar de baai leidt. Maar we willen eerst even rond kijken en lopen bovenlangs naar de volgende baai met een smal lang schiereiland ervoor.

De helling naar die volgende baai is zo steil dat je er van deze kant af niet zonder lijfelijke problemen kunt komen. Het ziet er wel heel mooi uit. Deze kant van Tuffieha Bay lijkt ons een mooi plaatsje om heen te gaan. Het is door een rijtje rotsen van de wilde branding afgeschermd. Dus lopen we voorzichtig de helling af. Beneden wacht ons iets onverwachts. Er lopen diverse oudere mannen naakt rond. Een homostrandje hadden we echt niet verwacht hier. Nart komt al snel met die bierbuiken aan de praat. Het opperhoofd raadt hem af hier te gaan snorkelen, het is erg ondiep en het water best wild nog

van die harde wind de laatste dagen. Helemaal ongelijk heeft hij niet want het is behoorlijk ondiep en je moet oppassen het behangsel niet van je buik af te schuren. Buiten wat gobi's is er niet veel te zien aan vissen.

Gajn Tuffieha aan de NW kust.

De woordvoerder van onze strandgenoten vertelt dat zij hier altijd fijn kunnen zwemmen, maar dat door de stormachtige wind van nu veel rotzooi hier op het strand is gegooid. Dat terwijl ze uitgerekend pas geleden de zaak keurig opgeruimd hebben. Erg vrolijk zien ze er dan ook niet uit deze mannen. De kuststrook bestaat overigens uit een soort vrijwel witte klei, die perfect aan je schoenen of voeten blijft kleven.

Gnejna Bay lijkt zo van Lanzarote geplukt te zijn.

Nart snorkelend in ondiep water.

Na een tijdje zoeken we het reguliere strand op. Daar spetteren we à la Kuta-Bali in de hoge surfgolven. Dat daardoor flink wat zand door het water geroerd wordt, zorgt natuurlijk ervoor dat er niet gesnorkeld kan worden. Hoe dan ook we houden het er goed lang vol.

Tegen 4 uur lopen we langs de kust door naar Golden Bay. Een wandeling van niks qua afstand en qua interessant zijn. Daardoor stappen we bij de baai aangekomen direct in de klaarstaande bus naar Sliema terug.

IL-MERILL
RESTAURANT

St. Vincent Street, Sliema, SLM 07
Tel: 2133 2172

Opening Hours:
Monday - Saturday
6.00 - 10.00p.m.
(Last Order 10.00p.m.)

**RESERVATIONS'
RECOMMENDED**

- RABBIT
 - FRESH FISH
- Available Daily

If you have enjoyed the Meal. Pass the word.

's Avonds zoeken we een klein familierestaurantje in een zijstraat van de Strand op. "Il Merill. Er moet even overlegd worden of we nog wel ingeschaald kunnen worden. Maar dat lukt.

We krijgen heerlijk te eten, de buurt is uitstekend en de sfeer dus heel prettig. Naast ons zit een Australische, die oorspronkelijk van Malta komt. De laatste jaren gaat ze geregeld hierheen op vakantie.

Haar kinderen en kleinkinderen snappen er niets van. Wat is daar nu aan om alleen zo ver van huis te gaan! Zo te zien houdt ze van goed eten en wat dat betreft zit ze hier goed. Toch is er iets melancholiek over haar. Wat familie meenemen had ze misschien toch goed gedaan.

Het toetje.

Overigens klopt onze gedachte dat 'n "Merill" (een vogel) een merel zou kunnen zijn, niet. Het blijkt de nationale vogel te zijn, een blauwe vogel, *Monticola solitarius* ofwel Blauwe rotslijster, die overigens door het hele middellandse zeegebied voorkomt.

Zondag 28-7-2002. Hoofdpijn.

Plannen voor vandaag gaan niet door, omdat Tineke hoofdpijn heeft. Die zakt pas op het eind van de middag. Nart leest het boek uit van die Vlaming die op de fiets tegendraads door Sumatra rijdt. Langs de zuidkust zoals wij (met de gewone stroom mee, van west naar oost dus) van plan waren geweest. Een heel aardig boek door de heel aparte en soms bizarre schrijfstijl. Hij maakt de meest vreemde vergelijkingen, die overigens wel raak zijn.

's Avonds houden we het dichtbij en gaan we weer in de Pebbles eten.

Alvorens het hotel weer op te zoeken slenteren we langs de zee en kijken naar zitpatronen van het volk. De zeewaarts gerichte banken zijn niet in trek, de stadwaartse zijn vrijwel voor 100 % bezet.

Maandag 29-7-2002. St. Pauls Island, Comino, Blue Lagoon.

Vandaag willen we terug naar de Blue Lagoon op Comino. We zijn er dan ook vroeg uit, kopen aan de boulevard bij "Luzzo" een ticket en moeten dan tot half elf wachten op de boot. Dat op iets wachten, terwijl de verkoper foetsie is en er tot op het laatste moment geen medepassagiers op komen dagen, dat is een aanslag op je goede vertrouwen. Die man die bij het Luzzo tafeltje stond en continu probeert mensen voor bootreizen te ronselen (zonder veel resultaat) heeft onze kaartjes ook nog eens ingenomen. Dus volgen we hem op de voet. Van tafeltje naar een arriverende bus, van clubjes Engelsen tot echtparen die ook maar langer dan één seconde naar het reclamebord voor boottochten kijken.

In een speedboot naar de overstap bij St. Julians voor de kust.

Uiteraard maken we ons ten onrechte zorgen. Op het laatst worden nog twee Duitse vrouwen geronseld en dan worden wij in een speedbootje gezet. De bootsman is zoals je van een Middellandsezee speedbootdriver verwacht. Jong, donker gebrand, lang en dik golvend haar en de ogen achter een zwarte zonnebril verborgen.

Met een klein racebootje dus. Tineke heeft het er niet zo op. Vooral omdat de zee nog steeds vrij ruw is van de harde wind. De ene Duitse vrouw wordt met de minuut witter van schrik om zeeziek te worden. Ook zij hadden verwacht in een grotere boot vervoerd te zullen worden. We gaan echter naar de overstap voor de kust van St. Julians. Dan met een grotere speedboot en 21 (jonge) gasten langs St. Pauls Island naar Comino.

De Crazy Captain (volgens eigen zeggen) stelt van alles in het werk om er een beetje stemming en uitgelatenheid in het nog saaie stelletje te krijgen. Jongens worden opgeroepen aan het deskbord te komen staan. Zijn broek gaat even omlaag om te bewijzen dat hij echt gek is en zijn geregeld herhaalde zeewijsheid is dat het altijd vrouwen zijn, die zaniken. Mannen nooit. De vrouwen zaniken dus nu niet. En de mannen willen zich niet als mietje profileren. We sjezen over het water, waarbij aardig wat buiswater langskomt. We klappen aardig over de golven heen.

Vorige bladzijde.

Boven: *Comino.*

Midden: *We varen enkele grotten in.*

Beneden: *De "Crazy Captain" is zo gek nog niet.*

Het turkoois blauwe water van Comino's grotten.

Daarbij is het Nart wel duidelijk, dat hij geen risico neemt, de golven en hekgolven van gepasseerde boten goed in de gaten houdt. Het gas gaat er geregeld even af om te hoog water op te vangen. Andere boten worden steevast zeer fanatiek begroet. Inderdaad hoe gekker hoe beter. Zorgen dat je bekend bent bij de touristen, morgen kunnen ze klanten zijn.

Deze keer varen we aan de rechter kant om Comino heen en zo krijgen we diverse grotten te zien. Sommigen gaan we met boot en al in. Het water in die grotten is steeds helder turkoois blauw, alsof het fluoresceert.

In grotten waarschuwt hij continu de wanden en dus ook de hoofden goed in de gaten te houden, heeft geen zin in bebloede koppen. Op gegeven wordt het stuur verlaten en zegt hij stiller: "Look a bat!" Hij loopt halfscheeps naar de grotwand en pakt snel iets van de muur af! Het ding piept vreselijk. Hij draait zich om, loopt naar de jongste Duitse en opent, tot afgrijzen van haar, de handen vlak onder haar gezicht! Er komt niets uit. Het piepen maakt hij met zijn vette armen en ontboot bovenlijf. Spass soll sein, en vrouwen hebben altijd wat te mekkeren!

Als een vlieger opgelaten vanuit een speedboot.

We passeren het Comino hotel. Eerst de guesthouses, dan het hotel zelf. Het is er zeer stil. Een lange bocht verder worden we dan bij een betonnen kade aan de Blue Lagoon afgezet.

Blue Lagoon tussen Comino en Cominoto in, is ons hoofddoel vandaag.

Blue Lagoon, Comino.

Klokslag 3 uur vanmiddag worden we geacht hier terug te zijn. "Kom niet te laat, want ik wacht op niemand. De enige die te laat kan komen ben ik zelf en dan wachten jullie maar!" Wij staan op de met strandstoelen en parasols versierde kade en overzien de baai en het eiland. De "Crazy Captain" is al weer met een zwik nieuwe passagiers het water op naar de grotten. Zo gek is hij beslist niet.

Comino met Gozo op de achtergrond.

We bekijken de kust eerst aan die kant waar vrijwel niemand heen gaat. Maar al gauw hebben we daar genoeg van. Het is goed warm vandaag en het gaat heuvel op. We kijken dan naar een plekje tussen de menigte op de rotsen aan de andere kant van de aanlegkade. Maar dat vinden we niet comfortabel genoeg voor de uren die we hier willen/moeten doorbrengen en dus huren we stoelen en parasol direct aan het water.

De vorige keer zijn we trouwens helemaal niet op Comino geweest! We zaten van hier af gezien aan de andere kant van Cominoto een klein eiland aan de andere kant van Blue Lagoon. We hadden inderdaad dat paadje over de heuvelrug moeten nemen om aan de eigenlijke Blue Lagoon te komen. De Hera II is te groot om hier aan te kunnen leggen.

Kleinere boten leggen overigens de een na de andere aan om passagiers op te pikken of af te zetten. Een speedboot met sigaar of aquaparachute toert continu met sensatie belust volk rond. Met die parachute worden de mensen steeds vanaf de boot opgelaten. Na een tijdje in de lucht hangen, wordt er vaart geminderd, zodat de vlieger langzaam naar het wateroppervlak daalt. Steevast gaan die mensen dan met de beentjes spartelen. Alsof ze over het water willen lopen of omhoog willen springen.

Uiteraard spenderen we lange tijd in het water. Dat is kraakhelder ook door het grove witte zand op de bodem. Die bodem is steeds door de zon en kabbelende golven versierd met felwitte wiebelende ruitpatronen.

Zoals altijd zijn er maar weinig vissen op het zand te vinden. Wat kleine grondels en uitstekend gecamoufleerde witte platvisjes. Die zijn alleen maar terug te vinden, wanneer ze even gezwommen hebben. In de boeken staan slechts platvissen die vanaf 20 m diepte voorkomen. Wel zijn er zwarte sponzen van ca 15 cm te vinden. Op het eerste gezicht lijken het zwarte stenen. Omdat er hier geen donkere steensoorten te zien zijn, wilde Nart dat controleren. (Weke stenen met poriën zullen dus wel sponzen zijn. (Zwarte spons. *Ircinia spinosa*.) Tegen de rotsen aan vinden we uiteraard veel meer vissen. Vooral bij Cominoto en de 2^e lijn die het zwembied afbakt zwemmen weer massa's zwaluwstaarten rond.

Buiten 2 krabben tussen de stenen van de pier zien we verder geen "nieuwe" soorten zeedieren meer.

We worden uiteindelijk na een heerlijke middag iets na drieën opgehaald. Niet door de verwachte grotere boot, maar door de kleinere! Met de grotere worden naast de oorspronkelijke gasten nog "nieuwe" gezichten meegenomen. Of wij het een bezwaar vinden met dat klein bootje naar Sliema te gaan. De vrouwen stemmen een beetje zuinig kijkend toe. Dat moet dan maar.

Zo dansen we over de golven terug. Onze bootsman wil, vertelt hij, na dit seizoen de weide wereld in. Hij vindt Malta te klein worden en wil ook iets anders dan de rest van zijn leven bootjes varen. De overtocht gaat nog redelijk rustig. In het havengebied van Sliema varen we uiteindelijk opmerkelijk langzaam naar de kade.

We wensen onze zeeman succes met zijn plannen en zeggen goedendag tegen de Duitsen. Die zijn allang blij weer vaste grond onder de voeten te hebben.

's Avonds na het zout weggespoeld en het vel geolied te hebben gaan we weer eten in Pizzeria Portapalo. Een goed restaurant concluderen we weer. Jammer dat de airconditioning op zo'n lage temperatuur ingesteld staat.

Malta 2002.

Dinsdag 30-7-2002. Hoofdpijn.

Het gaat niet goed met Tineke. Ze heeft weer last van hoofdpijn. Opnieuw duurt dat een groot deel van de dag. Jammer dat zo ook de laatste dag in het hotel doorgebracht wordt.

Nart gaat wel even wat perziksap halen bij de supermarkt aan de Tower Street. Op de weg terug loopt hij wat winkeltjes in en uit en vindt zo een boekje over Clapton Junction en omgeving van Mary Sands! Dat is leuk en wordt dus meegenomen. Tevens ziet hij een dik rijk geïllustreerd boek "Wildlife of Malta". Dat kost aanzienlijk meer en wordt dus in eerste instantie alleen maar in gedachten gehouden. Het moet eerst met enkele andere boeken over het dierenleven hier vergeleken worden. Uiteindelijk koopt hij het in de boekenwinkel vooraan in de Tower Street.

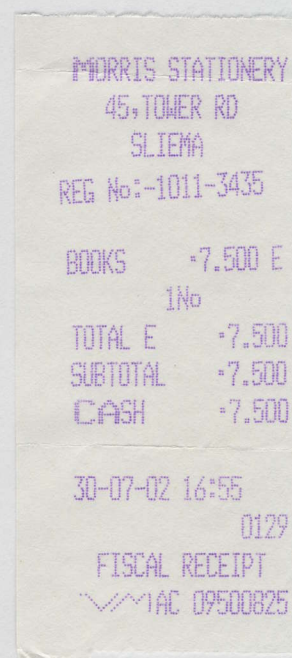
Tineke bij de fruitboer op de hoek.

Tegen het eind van de middag is Tineke weer aardig op de been en gaan we een rondje maken door een aantal winkels in de buurt van Tower Street. We vinden als souvenir voor Niels een spaarpot in de vorm van een ouderwetse (Engelse) telefooncel.

We hebben om 7 uur bij "Il Merill" gereserveerd en ons zo van een "heerlijk" laatste avondje verzekerd. Dat reserveren is hard nodig want de ruimte is zeer beperkt. Vele potentiële gasten moeten doorgestuurd worden.

Op het laatst van de avond willen we de gastvrouw en -heer op de foto zetten. Eerst moet echter hun zoon erbij gehaald worden, want hij is een van de motors van het bedrijf: de kok.

De familie van restaurant Il-Merell.

Woensdag 31-7-2002. Malta - Waalre.

De vroege ochtend begint met een regelrechte ramp. Nart is door wat later blijkt een verkeerd type batterijen heel zijn reisverslag kwijtgeraakt. De VELO komt niet op gang en alle informatie is opgegeven ogenblik foetsie. (De VELO moet persé alkaline batterijen hebben!) Zwaar balen natuurlijk. Dan gaan de schouders weer omhoog, niets meer aan te doen. Hopelijk is het apparaat niet stuk.

We worden om kwart voor zes door een minibus opgehaald en in vliegende vaart naar het vliegveld gereden. Een beetje rustiger mag dat van iedereen wel.

We zijn een van de laatsten die inchecken en krijgen zo plaatsen aan weerszijden van het gangpad. Qua uitzicht maakt dat niet zo veel uit, want vrijwel heel Europa is onder een dik wolkendek verscholen. De laatste week hebben enorme regens grote delen van het Moldau en Elbe stroomgebied onder water gezet. Oostenrijk, Duitsland, Tsjechië. Ook de Oekraïne wordt weggespoeld. Weliswaar op kleinere schaal maar wolkbreuken in Nederland zetten de laatste dagen diverse steden compleet blank. We hebben een uitstekende vakantiebestemming gevonden gehad.

In het licht van de opgaande zon.

In Nederland zijn de gewone troubles met de spoorwegen. Door ontsporing van een werktrein tussen Duivendrecht en Utrecht moeten we met de Schiphol boemel via Hilversum naar Utrecht, hetgeen een extra half uur betekent.

In Utrecht kunnen we op een vertraagde trein naar Eindhoven, die overigens op zich 25 minuten te laat is. Hierdoor denken we 10 minuten terug te winnen.

In Den Bosch worden we er echter uitgezet. Deze trein gaat vandaag niet verder en blijft in Den Bosch staan. De volgende trein (aan andere zijde van het station) zou over 10 minuten gaan maar heeft ook weer 25 minuten vertraging. daarmee hebben we geluk dat er zitplaatsen genoeg zijn.

Al met al duurt het even lang om van Malta naar Schiphol te gaan als van Schiphol naar Waalre.

Daar in Eindhoven hebben we geluk dat we slechts 25 minuten op de bus hoeven te wachten! De zomerdienstregeling voorziet slechts in twee bussen naar Waalre per uur. Uiteraard één van de BBA en de andere Hermes. En evenzeer uiteraard rijden ze allebei met dezelfde vertrektijd uit Eindhoven weg.

Thuis fleuren we helemaal op. Niels heeft voor Tineke de woonkamer en de slaapkamer helemaal vol vlaggetjes en ballonnen gehangen vanwege haar 50e verjaardag. Schitterend.

